

**BIULETYN
POLSKIEGO TOWARZYSTWA
BADAŃ NAD WIEKIEM OSIEMNASTYM**

Nr 30

2026

POLSKIE TOWARZYSTWO BADAŃ NAD WIEKIEM OSIEMNASTYM

powstało w roku 1996

Towarzystwo jest członkiem
Société Internationale d'Étude du Dix-huitième Siècle
www.isecs.org

Adres: ul. Nowy Świat 72, p. 131
00-330 Warszawa
www.wiekosiemnasty.pl

Numer konta:

mBank 26 1140 2004 0000 3302 8105 5017

**WALNE ZEBRANIE CZŁONKÓW ORAZ ZARZĄD APELUJĄ
O TERMINOWE REGULOWANIE SKŁADEK CZŁONKOWSKICH**

**od 2023 r. w kwocie 80 zł;
Członkowie emerytowani oraz studiujący 40 zł**

Biuletyn redaguje: Klara Leszczyńska-Skowron
e-mail: biuletyn@ptbnwo.pl

Okładkę projektował Mateusz Chachulski

Walne Zebranie Członków Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym Warszawa, 24 października 2025 r.

W dniu 24 października 2025 r., o godz. 18:15 w Pałacu Staszica (sala 144), w drugim terminie (z powodu braku kworum w pierwszym terminie o godz. 18:00) odbyło się Walne Zebranie Członków Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym.

Walne Zebranie Członków otworzył Prezes Towarzystwa, Michał Zwierzykowski, protokolantem został Piotr Skowroński. Prezes przedstawił propozycję porządku obrad, który został jednogłośnie przyjęty.

Prezes Towarzystwa poprosił Przewodniczącą Kapituły Konkursu PTBnWO na najlepszą rozprawę doktorską dotyczącą szeroko ujmowanego osiemnastego wieku, Teresę Kostkiewiczową, o wręczenie nagrody w XII edycji Konkursu. Przewodnicząca Kapituły Konkursu poinformowała, że po zapoznaniu się z opinią wyznaczonych zgodnie z regulaminem Konkursu Recenzentów, Kapituła postanowiła przyznać nagrodę dr Joannie Stelmach za rozprawę: *Śpiewy masonów polskich epoki oświecenia w perspektywie komparatystyki interdyscyplinarnej*, obronioną pod kierunkiem dr hab., prof. KUL Agaty Seweryn. Została ona wysoko oceniona przez Kapitułę, przy zwróceniu szczególnej uwagi na interdyscyplinarne i komparatystyczne opracowanie zjawiska, które nie należało do powszechnie znanych. Podkreślono, że autorka wykorzystała bardzo obfity materiał źródłowy, który został poddany wieloaspektowej analizie. Kapituła przyznała wyróżnienie dr. Radosławowi Szymańskiemu za pracę *Reforming a Noble Republic in the Age of Commercial Monarchies: From Swiss Philosophical Anthropology to a Reform Project for the Polish-Lithuanian Commonwealth by Élie Bertrand, Michał and Józef Mniszech (1762–1768)*, pisanej pod opieką prof. Béli Kaposy'ego. Prezes Towarzystwa podziękował za pracę członkom Kapituły, a szczególnie sekretarz nagrody, Klarze Leszczyńskiej-Skowron.

Jednogłośnie przyjęto protokół z poprzedniego walnego zebrania. Po czym nastąpiła minuta ciszy, upamiętniająca zmarłą Członkinię Towarzystwa – prof. Alinę Aleksandrowicz-Ulrich.

Następnie Przewodniczący obrad poprosił o przedstawienie przez Sekretarza Generalnego Towarzystwa, Piotra Skowrońskiego, sprawozdania Zarządu za miniony rok działalności Towarzystwa od 25 października 2024 do 24 października 2025 r.

W okresie sprawozdawczym Zarząd działał w składzie: Michał Zwierzykowski (prezes Towarzystwa), Danuta Kowalewska (wiceprezes), Maciej Forycki (wiceprezes/przedstawiciel w Komitecie Wykonawczym ISECS/SIEDS), Piotr Skowroński (sekretarz generalny), Piotr Ugniewski (skarbnik), Izabella Zatorska (członek Zarządu), Anna Grześkowiak-Krwawicz (członek Zarządu). W okresie tym Zarząd PTBnWO spotkał się czterokrotnie: 31 stycznia, 30 maja, 29 września oraz 17 października 2025 r.

Decyzją Zarządu przyjęto 5 nowych członków. Osoby przyjęte do Towarzystwa w bieżącym okresie sprawozdawczym to: Mikołaj Baliśzewski, Aleksandra Bernatowicz, Marta Kuc-Czerep, Andrzej Kwaśniewski, Przemysław Wątroba. Jedna Członkini zmarła. Towarzystwo liczy obecnie 251 Członków, w tym 4 Członków Honorowych. Towarzystwo jest pełnoprawnym stowarzyszeniem o charakterze międzynarodowym — należą do niego członkowie z 13 państw: Białoruś, Francja, Litwa, Niemcy, Polska, Rosja, Szwajcaria, Szwecja, Ukraina, USA, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.

Zgodnie z uchwałą Walnego Zebrania Członków z dnia 12 listopada 2013 r. odbył się kolejny Konkurs na najlepszą rozprawę doktorską poświęconą szeroko ujętemu osiemnastemu wiekowi. Laureatem XII Edycji została dr Joanna Stelmach.

Ukazał się 29 numer „Biuletynu” Towarzystwa. Tradycyjnie już Zarząd zwraca się z uprzejmą prośbą o przesyłanie informacji do kolejnego numeru.

Działania Przedstawiciela PTBnWO w Komitecie Wykonawczym ISECS/SIEDS Macieja Foryckiego zostały opisane w oddzielnym sprawozdaniu. Opłacono składki członkowskie polskiego Towarzystwa za rok 2025 r.

W bieżącym roku sprawozdawczym Zarząd Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekami Osiemnastym wspierał działania naukowe m.in. poprzez organizację i wsparcie organizatorów konferencji poświęconych epoce oświecenia. Towarzystwo objęło patronatem naukowym *III Symposium Branicianum*, którego tematem było „Dla każdej rzeczy miejsce naznaczyć należy”. Franciszek Karpiński — w dwusetną rocznicę śmierci poety (16–18 września 2025, Białystok–Supraśl). Natomiast w dniach 29–30 września 2025 r. odbyło się, współorganizowane przez PTBnWO, pierwsze spotkanie pod nazwą *Pałacowe rozmowy o wieku XVIII w Muzeum Pałac Saski w Kutnie*. Hasłem tegorocznego zjazdu była „Rzeczpospolita prowincji”. Obradom towarzyszył

uroczysty panel jubileuszowy z okazji osiemdziesiątych urodzin prof. Jerzego Dygdały, Członka Honorowego PTBnWO. W dniach 20–21 października 2025 r. PTBnWO wraz z Polskim Towarzystwem Badaczy Wieku Siedemnastego zorganizowało konferencję *Akta sejmikowe w przestrzeni cyfrowej i w badaniach tradycyjnych*.

PTBnWO współpracuje wraz z Ukraińskim Towarzystwem Badań nad Wiekiem Osiemnastym nad zorganizowaniem konferencji on-line pt. „Ukraina i Polska XVIII wieku w tekstach i dokumentach epoki: społeczeństwo, kultura, sztuka”, która odbędzie się 4–6 grudnia 2025 r.

Kontynuowane są także cykliczne wydarzenia naukowe i popularyzatorskie organizowane we współpracy z instytucjami badawczymi. W bieżącym roku sprawozdawczym odbyła się kolejna edycja cyklu spotkań pt. „Z warsztatów badaczy oświecenia”, organizowanego od 2020 r. we współpracy z Pracownią Literatury Oświecenia IBL PAN. W roku akademickim 2024/2025 odbyło się 13 spotkań.

W 2025 r. ukazał się 41. numer „Wieku Oświecenia”, poświęcony tematowi „Wiek XVIII. Polska – Włochy” i opatrzonego wstępem Anny Grzesko-wiak-Krwawicz i Patrizii Delpiano. Na tom złożyły się anglojęzyczne, rozbudowane teksty referatów zaprezentowanych podczas polsko-włoskiego seminarium zorganizowanego przez PTBnWO i Società Italiana di Studi sul Secolo Diciottesimo 12 października 2023 r.

Zarząd podjął także dalsze kroki mające na celu zorganizowanie Komitetu Wykonawczego ISECS/SIEDS w Warszawie w lipcu 2026 r. oraz V Kongresu Badaczy Osiemnastego Wieku w Warszawie w 2027 r.

Następnie głos zabrał Skarbnik Towarzystwa, Piotr Ugniewski, i przedstawił krótką informację o stanie finansów Towarzystwa. Po nim głos zabrał Piotr Skowroński, który w imieniu Wiceprezesa Towarzystwa, Macieja Foryckiego, odczytał sprawozdanie z prac Komitetu Wykonawczego ISECS/SIEDS.

Po odczytaniu sprawozdań Przewodniczący obrad otworzył dyskusję. Wobec braku głosów rozpoczęło głosowanie nad ich przyjęciem. Sprawozdania przyjęto jednogłośnie.

Następnym punktem porządku obrad były „wolne głosy”. Prof. Izabella Zatorska zaprosiła uczestników spotkania na seminarium poświęcone prof. Jeanowi Fabre’owi w 80. rocznicę śmierci (12 stycznia 2026 r., Wydział Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego), któremu towarzyszyć będzie promocja polskiego wydania ostatniego tomu jego studiów. Prof. Urszula Kosińska zaprosiła na konferencję „Familia Czartoryskich i Poniatowskich — pierwsza partia

polityczna w Rzeczypospolitej?” (13–14 listopada 2025 r., Zamek Królewski w Warszawie). Prezes Towarzystwa przedstawił także dokładny opis przygotowań do zjazdu Komitetu Wykonawczego ISECS/SIEDS z zaznaczeniem, że z ramienia Zarządu PTBnWO organizację koordynuje Piotr Ugniewski, który wspólnie z innymi osobami zaangażowanymi w projekt podjął współpracę z partnerami przedsięwzięcia: Wydziałem Historii Uniwersytetu Warszawskiego, Muzeum Historii Polski oraz Instytutem Biblioteka Polska w Paryżu (z tym ostatnim Zarząd podpisał umowę ramową o długoletniej współpracy). Prezes PTBnWO poinformował także, że V Kongres Badaczy Osiemnastego Wieku obradować będzie pod hasłem: *Wiek XVIII: stolica i kraj*. W skład komitetu organizacyjnego weszli: Anna Grześkowiak-Krwawicz, Piotr Ugniewski, Dorota Dukwicz, Urszula Kosińska, Michał Zwierzykowski, Rafał Waszczuk oraz Piotr Skowroński. Zapowiedziane zostało wysłanie do wszystkich członków Towarzystwa pierwszej odezwy kongresowej z zaproszeniem do proponowania panelów tematycznych.

Wobec braku kolejnych głosów Przewodniczący zamknął zebranie.

[Piotr Skowroński]

Sprawozdanie z aktywności międzynarodowej Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym za okres od 25 października 2024 r. do 24 października 2025 r.

Polskie Towarzystwo Badań nad Wiekiem Osiemnastym prowadzi szeroką aktywność międzynarodową. Jej podstawą są prace badawcze poszczególnych Członków i ich kontakty zagraniczne. Owocują one inicjatywami międzynarodowymi organizowanymi w ramach Towarzystwa, zwłaszcza we współpracy ze środowiskami frankofońskimi, włoskimi i ukraińskimi. Towarzystwo odgrywa również bardzo aktywną rolę w Międzynarodowym Towarzystwie Badań nad Wiekiem Osiemnastym (ISECS/SIEDS).

Najważniejszym wydarzeniem międzynarodowym w minionym roku było posiedzenie Komitetu Wykonawczego ISECS/SIEDS, które odbyło się w Saragossie w dniach 9–12 lipca 2025 r. Spotkanie rozpoczęło się tradycyjnie od przedstawienia sprawozdań z działalności za miniony rok. Prezes Daniel Fulda zaprezentował aktualną sytuację Towarzystwa, podkreślając jego dobrą kondycję organizacyjną i finansową. Wszystkie przedstawione następnie raporty — wiceprezesów, sekretarza, skarbnika oraz niezależnego audytora — zostały jednogłośnie zatwierdzone.

Jednym z głównych punktów obrad było przygotowanie przyszłorocznego posiedzenia Komitetu Wykonawczego ISECS/SIEDS, które odbędzie się w Warszawie. Maciej Forycki i Piotr Skowroński, reprezentujący PTBnWO, przedstawili wstępne założenia organizacyjne. Zjazd zaplanowano na 8–11 lipca 2026 roku, a jako potencjalne miejsca obrad wskazano: Uniwersytet Warszawski, Instytut Badań Literackich PAN, Muzeum Historii Polski oraz Muzeum Łazienki Królewskie.

Jeden dzień zjazdu poświęcony będzie obradom Komitetu Wykonawczego, natomiast drugi — konferencji towarzyszącej pod tytułem: *Zmiany w postrzeganiu Europy Wschodniej i Północnej w XVIII wieku* [*Les changements dans la perception de l'Europe de l'Est et du Nord au XVIIIe siècle / Changing perceptions of Eastern and Northern Europe in the 18th century*]. Obrady, prowadzone w językach angielskim i francuskim, będą otwarte dla wszystkich słuchaczy.

Zebrani bardzo pozytywnie zareagowali na zaproszenie i plany zjazdu w Warszawie. Przy tej i innych okazjach przedstawiciele narodowych towarzystw wyrażali też zainteresowanie i uznanie dla przedstawianych przez PTBnWO inicjatyw spotkań polsko-francuskich, polsko-włoskich i polsko-ukraińskich.

W Saragossie tradycyjnie odbyła się również konferencja naukowa towarzysząca posiedzeniu, tym razem poświęcona tematowi: „Handel: idee, reprezentacje, polityka w XVIII wieku”.

Spotkanie w Saragossie uznano powszechnie za duży sukces organizacyjny i merytoryczny. Przyjazna atmosfera oraz konstruktywna współpraca uczestników dobrze rokują na przyszłość, zwłaszcza w kontekście warszawskiego spotkania w 2026 roku.

Zjazd w Saragossie był jednocześnie swoistym preludium do XVII Kongresu Badaczy Osiemnastego Wieku, który odbędzie się w 2027 roku na tamtejszym uniwersytecie. Chodzi o najważniejsze światowe forum badaczy XVIII wieku, gromadzące co cztery lata kilkuset uczonych z całego świata. Po latach mniejszej aktywności polska obecność na kongresie ponownie rośnie, obejmując coraz szersze spektrum badań humanistycznych. Niezmiennie warto zachęcać Członków PTBnWO do udziału w tym najważniejszym spotkaniu badaczy zajmujących się XVIII wiekiem.

[Maciej Forycki]

Nowi Członkowie PTBnWO

Michał Balogh
Kamil Frejlich
Marzena Gonera
Aleksandra Malich
Michał Pospiszył
Joanna Stelmach
Marta Zdańkowska
Anna Maria Zimny

Laureaci Konkursu PTBnWO na najlepszą rozprawę doktorską poświęconą szeroko ujętemu osiemnastemu wiekowi

XII Edycja, za rok 2024

Nagroda

Dr Joanna Stelmach za rozprawę pt.: *Śpiewy masonów polskich epoki oświecenia w perspektywie komparatystyki interdyscyplinarnej*, obronioną pod kierunkiem dr hab. prof. KUL Agaty Seweryn.

Wyróżnienie

Dr Radosław Szymański za rozprawę pt.: *Reforming a Noble Republic in the Age of Commercial Monarchies: From Swiss Philosophical Anthropology to a Reform Project for the Polish-Lithuanian Commonwealth by Élie Bertrand, Michał and Józef Mniszech (1762–1768)*, obronioną pod kierunkiem prof. Béli Kapossy'ego.

PRACE OPUBLIKOWANE PRZEZ CZŁONKÓW TOWARZYSTWA W ROKU 2025

(Wykaz obejmuje prace w części lub całości odnoszące się
do wieku XVIII i początków wieku XIX)

K S I A Ź K I

- Alina Barczyk, *Pałac Brühla w Warszawie*, Arx Regia — Wydawnictwo Zamku Królewskiego w Warszawie — Muzeum; Pałac Saski sp. z o.o., Warszawa 2025, ss. 363.

- Richard Butterwick-Pawlikowski, *Світло і пламінь. Річ Посполита, 1733–1795*, Lokalna Istorija Wydawnictwo, Lviv 2025, ss. 576.
- Małgorzata Chachaj, *Odpowiedzialność i wolność. Studia o polskich tragediach z lat 1759–1793*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2025, ss. 231.
- Ewa Danowska, *Krakowskie silva rerum. Ludzie znani i nieznan, Universitas, Kraków 2025, ss. 377.*
- Agata Dworzak, *Najpierwszy w Przemysłu. Kościół Franciszkanów pw. św. Marii Magdaleny*, Wydawnictwo Towarzystwa Societas Vistulana, Kraków 2025, ss. 788.
- Jerzy Dygdała, *Wokół krysisu suwerenności Rzeczypospolitej w bezkrólewiu 1733–1736. Antologia tekstów*, red. K. A. Link-Lenczowski, A. Perłakowski, M. Zwierzykowski, Wydawnictwo IH PAN, Warszawa 2026, ss. 414.
- Anna Grześkowiak-Krwawicz, *Polska myśl polityczna XVIII wieku. Studia*, Wydawnictwo IBL, Warszawa 2025, ss. 343.
- Anna Grześkowiak-Krwawicz, *Power in the political discourse of the Polish-Lithuanian Commonwealth, 1569–1795*, Brill, Leiden–Boston 2025, ss. 125.
- Stanisław Janeczek, „*Quaestiones disputatae*”. Z dziejów nowożytnej filozofii i kultury filozoficznej, red. A. Starościc, Wydawnictwo KUL, Lublin 2024, ss. 408. [Druk: 2025]
- Teresa Kostkiewiczowa, *Wokół oświecenia. Studia i szkice*, Wydawnictwo IBL, Warszawa 2024, ss. 222. [Druk: 2025]
- Jakub Lipski, *Gothic Poland and British Fiction, c. 1790–1830*, Cambridge University Press, Cambridge 2025, ss. 80.
- Anna Malińska, *Pasyjne zbiory w polskich edycjach z XVII i XVIII wieku. Snopki mirry — różańce — koronki*, red. B. Mazurkowa, Wydawnictwo DiG — Edition La Rama, Warszawa — Bellerive-sur-Allier 2025, ss. 294.
- Paweł Matyaszewski, *Utopia czasu. Francuski kalendarz rewolucyjny 1788–1805. Historia idei*, Wydawnictwo Werset, Lublin 2025, ss. 308.
- Bożena Mazurkowa, *Na ścieżkach „cypryjskiego powiatu” i w kręgu puławskiej arkadii. Studia o poezji Franciszka Dionizego Książnina*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2025, ss. 442.
- Wiesław Pusz, *Wśród literatów minionych epok. Z busołą filologa*, Wydawnictwo Biblioteka, Łódź 2025, ss. 303.
- Dariusz Rolnik, *Początki sejmu 1773 roku w relacjach Jana Nepomucena Chęckiego oraz w anonimowych wileńskich dziennikach z LMAVB i LVIA. O kryteriach oceniania rzeczywistości przez współczesnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2025, ss. 164.

- Tomasz Wysłobocki, *Po co komu oświecenie? Wybrane idee i teksty z komentarzem*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2025, ss. 235. [Wydanie dwujęzyczne]

PRACE ZBIOROWE

- „Acta — Bibliotheca Polonica Parisiis”, vol. 1: *Józef Wybicki (1747–1822). Ecrivain, homme politique, citoyen et auteur de l’Hymne national polonais*, directrice du volume B. Mazurkova, L’Institut Bibliothèque Polonaise de Paris, Paris 2025, ss. 120.
- „[Aštuonioliktojo] XVIII Amžiaus Studijos” 2025, t. 11: *Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Piliētis. Šeima. Edukacija*. Red. numeru: R. Šmigelskytė-Stukienė, Lietuvos Istorijos Institutas, Vilnius, ss. 336.
- *Czytanie Wybickiego*, red. B. Mazurkova, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, t. 1–2, Wydawnictwo IBL, Warszawa 2025, ss. 360 + 357. [W serii: „Czytanie Poetów Polskiego Oświecenia”, t. 6, cz. 1 i 2.]
- *The Insurgent Republic: The Kościuszko Insurrection and Its Traditions*, red. R. Butterwick-Pawlikowski, M. Bąk, Polish History Museum, Warsaw 2025, ss. 268.
- *Laboratorium nowoczesności. Teatr XVIII wieku* [blok artykułów], „Pamiętnik Teatralny” 2025, nr 3.
- *Memory, Identity, and Governance in Early Modern Poland-Lithuania*, red. K. Kuras, K. Fokt, Brepols, Turnhout 2025, ss. 528. [W serii: „East Central Europe, 476–1795 AD/CE”, vol. 7].
- „Orbis Linguarum” 2025, t. 59, red. T. Wysłobocki, A. Jakuboszczak, K. Kuras, M. Pawłowska, E. Białek, Senfkorn Verlag–Oficina Wydawnicza ATUT, Görlitz–Wrocław, ss. 718. [Numer zawiera 12 artykułów w języku francuskim będących pokłosiem konferencji „Le Monde des Lumières — perspectives de recherches interdisciplinaires francophones” odbywającej się w ramach „3e Rencontre franco-polonaise des dix-huitièmistes”, zorganizowanej w Krakowie przez Instytut Historii UJ, Wydział Historii UAM oraz Instytut Filologii Romańskiej UW w dn. 16–17 listopada 2023; <https://orbis-linguarum.pl/pl/current>]
- *Państwo pozornie własne. Studia z dziejów XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej ofiarowane Profesor Zofii Zielińskiej*, red. J. Bajer, J. Kordel, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2025, ss. 784.
- *Pierwszy rozbiór Polski w świetle najnowszych badań*, red. J. Bajer, J. Kordel, Wydawnictwo Instytutu de Republica, Warszawa 2023, ss. 625.

- „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka” 2025, nr 49: *Oświecenie wobec tradycji staropolskiej i wieku XIX*, red. B. Judkowiak, P. Bąkowska, ss. 233.
- *Les (r)évolutions dans le théâtre européen (XVIIe–XVIIIe siècles)*, red. E. Kulak, T. Wyśłobocki, Brepols, Turnhout 2025, ss. 224. [W serii: „Études comparées en littérature et théâtre européens / Comparative Studies in European Literature and Drama”; <https://www.brepolsonline.net/doi/book/10.1484/M.ECCS-EB.5.138015>]
- *Rzeczpospolita powstańcza. Insurekcja kościuszkowska i jej tradycje*, red. R. Butterwick-Pawlikowski, M. Bąk, Muzeum Historii Polski, Warszawa 2025, ss. 266.
- *Snopek wiecznej sławy. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Snopkowi*, Wydawnictwo IBL, Warszawa 2025, ss. 368.
- *Środowisko literackie Puław 1782–1831*, red. T. Chachulski, M. Cieński, R. Dąbrowski, B. Judkowiak, Wydawnictwo IBL, Warszawa 2024, ss. 987.

EDYCJE ŹRÓDŁOWE

- Tomasz Czapski, *Konotacja drogi mojej od roku 1734 zaczęta dnia 21 decembra z Królewca*, wstęp i oprac. I. Maciejewska, B. Łyczak, M. Tomaszewski, K. Zawilska, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2025, ss. 289.
- Daniel Defoe, *Robinson Crusoe*, tł. J. Birkenmajer, M. Lachman, wstęp i oprac. J. Lipski, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2025, ss. 1232. [W serii: „Biblioteka Narodowa”]
- Elżbieta Drużbacka, *Dzieła zebrane*, oprac. K. Stasiewicz, A. Westfeld, Pracownia Wydawnicza ElSet, Olsztyn 2025, ss. 976.
- Jean Fabre [in memoriam 1975–2025], *Rozważania o powieści, od pani de Lafayette do markiza de Sade*, red. M. Cieński, I. Zatorska, Wydawnictwa UW, Warszawa 2025, ss. 496. [Open access: <https://www.wuw.pl/product-pol-20824-Rozwazania-o-powieosci-od-pani-de-Lafayette-do-markiza-de-Sade-EBOOK.html>]
- Kauno Šv. Kryžiaus bažnyčios klebono Kazimiero Žodkevičiaus testamentas / *The last will of Kazimierz Żodkiewicz, parson of the Holy Cross Church near Kaunas*, wyd. R. Jakubėnas, V. Kamuntavičienė, „Istorija” / „History” 2025, nr 2, s. 82–96, [<https://doi.org/10.15823/istorija.2025.138.5>].
- „Na jakież cmentarz zaniesiemy kości nasze...”, *listy do Ignacego Potockiego pisane na emigracji 1792–1794*, oprac. M. Balogh, P. Kuc, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Warszawa 2025, ss. 251.

- Comte Jean-Louis de Rabutin, *Mémoires*, red. F. Tóth, Honoré Champion, Paris 2025, ss. 242.

Z A P O W I E D Z I E D Y C J I K S I Ą Ż K O W Y C H S E R I I „Biblioteka Pisarzy Polskiego Oświecenia”

- Stanisław Trembecki, *Wiersze zebrane*, oprac. W. Kaliszewskiego i J. Snopka.
- Stanisław Konarski, *Otto*, oprac. M. Bajera, P. Kenckiego i J. Wójcickiego.
- Franciszek Dionizy Kniaźnin, *Liryki z Rękopisu Puławskiego*, oprac. B. Bednarek.
- Franciszek Salezy Jezierski, *Niektóre wyrazy porządkiem abecadła zebrane*, oprac. J. Zielińskiego i zespołu.
- Józef Maksymilian Ossoliński / Juwenalis, *Satyry*, oprac. J. Pieczonki i P. Pluty.
- Kajetan Koźmian, *Stefan Czarniecki*, oprac. M. Nesteruk i Z. Rejman.
- Euzebiusz Słowacki, *Teoria smaku w dziełach sztuk pięknych*, oprac. R. Dąbrowskiego.

A R T Y K U Ł Y I R E C E N Z J E N A U K O W E

Jakub Bajera

- *Aneksja Spisza i starostw podgórskich przez Austrię w świetle korespondencji Stanisława Augusta z Canalem (1769–1772)*, [w:] *Pierwszy rozbiór Polski w świetle najnowszych badań*, red. J. Bajera, J. Kordel, Warszawa 2023, s. 161–221.
- *Entre le salon et la cour. Stanislas-Auguste, Madame Geoffrin et le baron de Gleichen*, [w:] *Polyhistor Europaeus. Études sur l'âge classique offertes à Chantal Grell*, t. II: *Cours et diplomatie, arts et collections*, red. M. Da Vinha, B. El Gammal, M. Forycki, M. Zuili, Brepols 2025, s. 300–324.
- *O wartości naukowej wydawnictwa źródłowego Lucjana Siemieńskiego „Dziennik prywatny Stanisława Augusta”*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2025, nr 4, s. 9–28.
- *Stanisław August jako wychowawca księcia Stanisława w świetle listów z archiwum Poniatowskich w Paryżu*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 2025, nr 4, s. 495–518.
- *Szwajcarski uczonej o rozbiorach Polski. Wokół wydawnictwa źródłowego Eugène’a Mottaza i jego polskiej edycji*, „Analecta” 2024, nr 2, s. 87–124.

- *W stronę Austrii. Próba emancypacji Stanisława Augusta na sejmie 1766 r.*, [w:] *Państwo pozornie własne. Studia z dziejów XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej ofiarowane Profesor Zofii Zielińskiej*, red. J. Bajer, J. Kordeł, Warszawa 2025, s. 273–333.
- *Zestawienia budżetowe Polskiej Szkoły Orientalnej w Stambule z lat 1766–1777*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2025, t. 62, s. 351–378.

Michał Balogh

- *Correspondance de Pierre Parandier. Présentation de la source et problèmes éditoriaux*, „Kwartalnik Neofilologiczny” 2025, nr 4, s. 632–649.
- *Pierre Parandier (1757–1815), ses activités et sa vie jusqu’à la Grande Diète*, „Orbis Linguarum” 2025, t. 59, s. 7–21.
- [wspólnie z: E. Nowak] *Turski Wincenty*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 56, z. 2, Warszawa–Kraków 2025, s. 236–238.
- *Turski Wojciech*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 56, z. 2, Warszawa–Kraków 2025, s. 238–244.
- *Zjazd drezdeński 1793 roku*, „Zapiski Historyczne” 2025, z. 4, s. 21–37.

Alina Barczyk

- *Przemiany architektoniczne kościoła św. Wawrzyńca na warszawskiej Woli*. Jauch, Knöbel, Idzkowski, „TECHNE. Seria Nowa” 2025, nr 15/16, s. 167–192.
- *Wokół stolicy Rzeczypospolitej — brühlowskie ogrody*, „Studia do Dziejów Architektury i Urbanistyki w Polsce” 2025, t. 8, s. 4–45.

Ewa Barylewska-Szymańska

- *Dom. Przed progiem. Przedproża i przybudówki*, [w:] *Dom gdański i jego mieszkańcy od późnego średniowiecza do połowy XIX wieku*, red. E. Kizik, t. 1: *Przed progiem*, Gdańsk–Warszawa 2025, s. 502–515.
- [wspólnie z: Z. Maciakowską] *Dom. Stosunki prawnowłasnościowe. Własność szlachecka*, [w:] *Dom gdański i jego mieszkańcy od późnego średniowiecza do połowy XIX wieku*, red. E. Kizik, t. 1: *Przed progiem*, Gdańsk–Warszawa 2025, s. 248–256.
- *Gadające papugi, „melodyjnie śpiewające” kanarki i oswojone szczygły*, [w:] *Gdańsk pełen zwierząt. Miejski świat fauny od średniowiecza po współczesność*, red. D. Kucharczyk, K. Grabowski, Gdańsk 2025, s. 136–149.

Paweł Bohuszewicz

- „Kontrościeceniowy” lęk przed pustym niebem: „Moje godziny szczęśliwe”: „Pironizm”, [w:] *Czytanie Wybickiego*, t. 2, red. B. Mazurkowa, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 151–164.

Richard Butterwick-Pawlikowski

- *Czynniki wyznaniowe w rozbiorach Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczny” 2024, z. 1, s. 5–32.
- *From Delegation to Representation: Polish-Lithuanian Parliamentary Reform and the British Example*, [w:] *Parliamentarism in Northern and East-Central Europe in the Long Eighteenth Century*, vol. 2: *Practices of Representation*, red. I. M. Sziujártó, W. Blockmans, L. Kontler, London–New York 2025, s. 159–186.
- *Introduction to the Insurgent Republic: Through the Polish Insurgent Tradition to the Polish-Lithuanian Commonwealth, and Back Again*, [w:] *The Insurgent Republic: The Kościuszko Insurrection and Its Traditions*, red. R. Butterwick, M. Bąk, Warsaw 2025, s. 9–32.
- *Liberty, Sovereignty, and Independence in the Constitution of May 3, 1791*, [w:] *Poles, Polonia, and the Quest for Liberty*, red. J. S. Micgiel, London–New York 2025, s. 14–26.
- *Muzeum a nauka (na przykładzie płaszców królewskich)*, „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 2024, t. 42, s. 19–27. [Druk: 2025]
- *Raz jeszcze o przyczynach rozbiorów Rzeczypospolitej, czyli o nowej szkole warszawskiej*, [w:] *Państwo pozornie własne. Studia z dziejów XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej ofiarowane Profesor Zofii Zielińskiej*, red. J. Bajer, J. Kordel, Warszawa 2025, s. 27–86.
- *Wprowadzenie do Rzeczypospolitej powstańczej. Przez polską tradycję powstańczą do Rzeczypospolitej Obojga Narodów i z powrotem*, [w:] *Rzeczpospolita powstańcza. Insurekcja kościuszkowska i jej tradycje*, red. R. Butterwick, M. Bąk, Warszawa 2025, s. 9–32.

Małgorzata Chachaj

- *Geneza i recepcja „Portretów wstawionych Polaków, rysowanych na kamieniu przez Walentego Śliwickiego z opisem ich życia przez Aleksandra Chodkiewicza”*, „Biografistyka Pedagogiczna” 2025, t. 2, s. 43–63, [https://doi.org/10.36578/BP.2025.10.02].

Tomasz Chachulski

- *Izabela z Poniatowskich Branicka i Barbara z Duninów Sanguszkowa — Franciszek Karpiński i magnatki doby oświecenia*, [w:] *II Symposium Branicianum. Elżbiety, Ludwiki, Izabele — kobiety w przestrzeni publicznej i prywatnej w Rzeczypospolitej XVIII wieku*, red. A. Danilczyk, P. Guzowski, W. Wilczewski, Białystok 2025, s. 72–80.
- *Jak Julian Przyboś czytał poetów polskiego oświecenia — kilka dopowiedzeń*, „*Roczniki Humanistyczne*” 2025, z. 1, specjalny, s. 303–314.
- *Między szaleństwem historii a próbą intelektualnego porządku: „Moje godziny szczęśliwe”: „Bóg”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, t. 1, red. B. Mazurkova, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 57–74.
- *Od udostępnienia do zrozumienia. Jak edytorstwo naukowe zmienia wiedzę o literaturze*, „*Sztuka Edycji*” 2025, nr 2, s. 21–25.

Maria Czeppe

- *Od obywatelki Rzeczypospolitej do pruskiej poddanej. Z pamiętnika Karoliny z Sapiechów Sołtykowej z roku 1795*, [w:] *Dylematy lojalności ziemiaństwa polskiego w okresie zaborów. Studia i materiały Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy*, t. 12, red. S. Borowiak, Dobrzyca 2025, s. 114–125.
- *Patriotka w okowach. Z pamiętnika Karoliny Sołtykowej z 1795 roku*, [w:] *Państwo pozornie własne. Studia z dziejów XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej ofiarowane Profesor Zofii Zielińskiej*, red. J. Bajer, J. Kordel, Warszawa 2025, s. 707–741.
- *Planowanie kampanii sejmikowych przez środowisko dworskie u schyłku panowania Augusta III*, [w:] *Wobec sejmików. Magnateria Rzeczypospolitej w XVI–XVIII wieku*, t. 1, red. M. Kupczewska, K. Łopatecki, Białystok 2024, s. 117–124.
- *Reakcja korespondentów Jerzego Augusta Mnischka na pierwszy rozbiór Polski w 1772 roku*, [w:] *Pierwszy rozbiór Polski w świetle najnowszych badań*, red. J. Bajer, J. Kordel, Warszawa 2024, s. 479–506.
- *Trzebiński Szyłchra Adam h. Abdank odmienny (zm. 1778) deputat na Tryb. Kor., uczestnik konfederacji barskiej*, (red.), [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 55, z. 3, Warszawa–Kraków 2023, s. 454–456.
- [wspólnie z: A. Barzycką] *Trzebiński Szyłchra Ignacy Aleksy h. Abdank odmienny (1756–1828), szambelan królewski*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 55, z. 3, Warszawa–Kraków 2023, s. 474–475.

- [wspólnie z: E. Danowską] *Tukalski-Nielubowicz Mateusz Rafał h. Kościesza (1745–1797), historyk, dokumentalista, współpracownik Adama Naruszewicza, sekretarz sejmu 1784 r., major wojsk litewskich, urzędnik skarbowy*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 55, z. 4, Warszawa–Kraków 2024, s. 626–628.
- *Żywoć Mateusza Tukalskiego Nielubowicza dla PSB. Czy jest wyjście z tego labiryntu?*, [w:] *Staropolski parlamentaryzm I stosunki wyznaniowe. Studia ofiarowane Wojciechowi Kriegseisenowi*, red. D. Dukwicz, M. Ptaszyński, Warszawa 2025, s. 285–323.

Ewa Danowska

- *Popisy jako element kształcenia w Gimnazjum Wołyńskim w Krzemieńcu (1805–1819). Kult tradycji w nowoczesnej szkole*, [w:] *Jubileuszowy Zeszyt Naukowy TSzW ANS*, red. B. Szoltysek, Tarnów 2024, s. 11–22.

Roman Dąbrowski

- *„Bez kosztu” i bez sensu. Uwagi inspirowane bajką XBW*, [w:] *Snopek wiecznej sławy. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Snopkowi*, Warszawa 2025, s. 65–73.
- *O mądrości każdego i głupocie wszystkich. Ignacy Krasicki, „Do księdza Marcina”*, [w:] *Odczytywanie. Interpretacje utworów literackich w Olimpiadzie Literatury i Języka Polskiego*, red. T. Chachulski przy współpr. J. Falkowskiego, Warszawa 2025, s. 99–106.
- *Obrazy i funkcje przeszłości w literaturze polskiej pierwszych dekad XIX w. Wybrane problemy*, [w:] *Definiowanie polskości w XIX wieku*, red. M. Gniedek-Zieliński, Kraków 2025, s. 43–68, [w serii: „Polskość — dziesięć wieków definiowania narodu”, t. 2; <https://polskosc.edu.pl/2026/02/28/seria-wydawnicza-polskosc-dziesiec-wiekow-definiowania-narodu/>].
- *„Obudź się więc i pracuj”*. *Nowe spojrzenie na „Parnas we śnie” Tymona Zaborowskiego*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka” 2025, nr 49, s. 159–174.
- *Z ładu natury i pokoju ducha: „Moje godziny szczęśliwe”: „Szczęśliwość”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, t. 2, red. B. Mazurkowska, B. Judkowiak, M. Zwierzkowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 101–117.

Agata Dworzak

- *Geografia „lwowskiej rzeźby rokokowej” i architektury w świetle najnowszych badań*, „Biuletyn Historii Sztuki” 2025, nr 3, s. 57–88.

Jerzy Dygdała

- *Dyplomata czy szpieg — z działalności cesarskiego rezydenta Ignaza Johanna Wasnera w Paryżu u progu wojny sukcesyjnej polskiej w 1733 roku*, [w:] *Państwo pozornie własne. Studia z dziejów XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej ofiarowane Profesor Zofii Zielińskiej*, red. J. Bajer, J. Kordel, Warszawa 2025, s. 199–228.
- *Inne oblicze Augusta III — introwertyk na tronie*, „Klio” 2025, nr 1, s. 5–25.
- [Rec: Stanisław Roszak, Agnieszka Wieczorek, Mikołaj Kopernik. *Życie po życiu. Osiemnastowieczne kręgi pamięci*, Toruń 2023 (Wydawnictwo UMK), ss. 305, (ISBN 978-83-231-5127-2)], „Zapiski Historyczne” 2025, z. 3, s. 179–184.

Jolanta Dygul

- *Se il mestiere della comica si addice a una fanciulla onesta?*, [w:] *Segnate dal silenzio: scrittrici e artiste per una storia futura*, red. S. Bartolotta, M. Torro-Ortiz, Madrid 2025, s. 149–160.

Witold Filipczak

- *Kobiety a kulisy litewskiej polityki w czasach schyłku dominacji Antoniego Tyzenhauza i po jego upadku (1779–1786)*, „Rocznik Lituanistyczny” 2024, t. 10, s. 101–128. [Druk: 2025]

Kamil Frejlich

- *The Radziwiłłs and Their Horses: Hipponyms in 17th- and 18th-Century Inventories of the Magnate Family's Herds*, „Acta Linguistica Lithuanica” 2025, nr 92, s. 1–23.
- *Tatarzy w wileńskich dobrach Radziwiłłów w końcu XVII i w XVIII wieku*, [w:] *Vilnius ir jo bendruomenės. Žvilgsnis į 700 metų miesto istoriją*, red. M. Klovas, J. Sarcevičienė, J. Šiaučiūnaitė-Verbickienė, Vilnius 2025, s. 255–274.
- *Zwierzęta Radziwiłłów: Anny Luizy z Mycielskich i Michała Kazimierza „Rybenki” (1754–1762)*, [w:] *Miasto — społeczeństwo — kultura. Studia ofiarowane prof. dr. hab. Andrzejowi T. Karpińskiemu w 75. rocznicę urodzin*, red. K. Frejlich, E. Kalinowski, E. Nowosielska, Warszawa 2025, s. 89–106.

Marzena Gonera

- *Nauka i świętowanie w czasach Komisji Edukacji Narodowej* [rec.: Katarzyna Buczek, *Różne święta zawsze winnego uczczenia godne. Uroczystości szkolne w czasach Komisji Edukacji Narodowej*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2023], „Czytanie Literatury. Łódzkie Studia Literaturoznawcze” 2025, nr 14, s. 325–344, [<https://czasopisma.uni.lodz.pl/czytanieliteratury/article/view/28795/28285>].

Magdalena Kinga Górską

- *Inskrypcja w XVIII w. jako odzwierciedlenie przemian estetycznych i kulturowych*, [w:] *Wiek osiemnasty od kuchni. IV Kongres Badaczy Osiemnastego Wieku*, red. D. Kowalewska, A. Wiczorek, J. Dumanowski, S. Roszak, Toruń 2024, s. 485–504.
- *Korespondencja Ignacego Krasickiego z ministrem Karłem Georgiem Heinrichem hrabią von Hoym*, [w:] *Snopek wiecznej sławy. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Snopkowi*, Warszawa 2025, s. 75–100.
- *Niekanoniczne fascynacje Egiptem polskich oświeconych*, [w:] *Oświecenie nieoświecone. Poza normą i modą*, red. A. Ročko, D. Kowalewska przy współudziale F. Wolańskiego, Warszawa 2025, s. 139–151.
- „Numismata” z Holandii. O medalierskiej wyobraźni politycznej roku 1768, [w:] *Państwo pozornie własne. Studia z dziejów XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej ofiarowane Profesor Zofii Zielińskiej*, red. J. Bajer, J. Kordel, Warszawa 2025, s. 333–362.

Anna Grześkowiak-Krwawicz

- *Baczko, Rousseau e il repubblicanesimo polacco*, „Scienza e Politica” 2025, nr 71, s. 133–152, [<https://scienzaepolitica.unibo.it/index>].
- *Dyskurs polityczny insurekcji kościuszkowskiej*, [w:] *Rzeczpospolita powstańcza. Insurekcja kościuszkowska i jej tradycje*, red. R. Butterwick, M. Bąk, Warszawa 2025, s. 133–155.
- [Rec.: *Edward Gibbon et Lausanne. Le Pays de Vaud à la rencontre des Lumières européennes*, dir. Béla Kapossy et Béatrice Lovis, Gollion, Infolio, 2022, s. 525, il.], „Wiek Oświecenia” 2025, t. 41, s. 213–218, [<https://wiekoswiecenia.publisherspanel.com/article/552736/pl>].
- *Franusia, czyli „rękopisy nie płoną...”*, [w:] *Snopek wiecznej sławy. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Snopkowi*, Warszawa 2025, s. 105–117.

Danuta Hombek

- [wspólnie z: P. Paluchowskim] *Z badań nad historią medycyny — popularyzacja pierwszego encyklopedycznego wydawnictwa medyczno-weterynaryjnego z lat 1788–1793*, „Medycyna Nowożytna” 2025, z. 1, s. 73–92, [<https://doi.org/10.4467/12311960MN.25.004.21833>].

Marcin Jakubczyk

- *Wiek dykcjonarzy. Nieznane dzieła leksykografii polsko-francuskiej XVIII wieku (część I)*, „Język Polski” 2025, nr 3, s. 5–19, [<https://jezyk-polski.pl/index.php/jp/article/view/1066>].
- *Wiek dykcjonarzy. Nieznane dzieła leksykografii polsko-francuskiej XVIII wieku (część II)*, „Język Polski” 2025, nr 4, s. 5–16, [<https://jezyk-polski.pl/index.php/jp/article/view/1067>].

Regina Jakubėnas

- *„I podobny jest Paryż do Sodomy i Gomory, niż do Aten i inszych miast mądrych greckich, egipskich i włoskich” — ludzie oświecenia w listach z Paryża ks. Remigiusza Kossakowskiego*, [w:] *Oświecenie nieoświecone. Poza normą i modą*, red. A. Ročko, D. Kowalewska przy współudziale F. Wolańskiego, Warszawa 2025, s. 341–355.
- *Obraz Paryża jako „miasta światła” i celu podróży edukacyjnych młodzieży szlacheckiej w listach ks. Remigiusza Kossakowskiego / Paryžiaus kaip „šviesų miestas” įvaizdis ir bajorų jaunimo edukacinių kelionių tikslų aptarimas kunigo Remigijaus Kosakovskio laiškuose / The image of Paris as the „city of lights” and discussion of the purpose of educational travel by the youth of the nobility in the letters of Fr Remigian Kossakowski*, „XVIII Amžiaus Studijos” 2025, t. 11, s. 178–193.

Stanisław Janeczek

- *Commission of National Education*, [w:] *The Universal Encyclopedia of Philosophy*, t. 2, red. A. Maryniarczyk i in., Lublin 2025, s. 166–173.
- [wspólnie z: A. Starościc] *Józef Rogaliński TJ. Z dziejów metodologii oświeceniowego przyrodoznawstwa i filozofii przyrody*, „Rocznik Filozoficzny Ignatianum” 2025, nr 4, s. 547–599.

Barbara Judkowiak

- *Franciszek Bohomolec; Józef Dionizy Minasowicz; Ignacy Bykowski; Józef Aleksander Jabłonowski*, [hasła w:] *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764–1918. Hasła osobowe*, red. G. Borkowska, T. Kostkiewiczowa, M. Rudkowska, t. 1–3, Toruń 2024, s. 122–127; s. 546–549; s. 206–209; s. 664–667.

- *Nie tylko słowo inscenizowane. Widowiska kulturowe w Puławach XVIII/XIX wieku — interpretacyjne perspektywy syntezy (rekonesans)*, [w:] *Środowisko literackie Puław 1782–1831*, red. T. Chachulski, M. Cieński, R. Dąbrowski, B. Judkowiak, Warszawa 2024.

Irena Kadulska

- *Inspiracje i konteksty scenicznego wzoru obywatelki: „Polka. Opera w trzech aktach”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, t. 1, red. B. Mazurkowa, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 307–324.
- *Promieniowanie wieku światła*, [rec.: Teresa Kostkiewiczowa, *Wokół Oświecenia. Studia i szkice*. Wydawnictwo Instytutu Badań Literackich PAN i Pro Cultura Litteraria, Warszawa 2024], „Wiek Oświecenia” 2025, t. 41, s. 219–229.

Patryk Kencki

- *„Dla państwa teatr najistotniejszą jest zabawą”*: Repertuar teatrów łazienkowskich za panowania Stanisława Augusta, „Pamiętnik Teatralny” 2025, nr 3, s. 71–108.
- *W laboratorium nowoczesności*, „Pamiętnik Teatralny” 2025, nr 3, s. 9–12.

Urszula Kosińska

- *Dziejopisarstwo czy moralizatorstwo? Historiograficzne kłopoty z przyczyną śmierci Augusta II — dekonstrukcja mitów*, „Przegląd Historyczny” 2025, nr 4, s. 35–62, [<https://doi.org/10.31338/3071-9569.phis.2025-4.2>].
- *Jan Fryderyk Bachstrom i antyprotestanckie zamieszki w Warszawie w 1728 r. w świetle materiałów pruskiego poselstwa*, [w:] *Staropolski parlamentaryzm i stosunki wyznaniowe. Studia ofiarowane Wojciechowi Kriegseisenowi*, red. D. Dukwicz, M. Ptaszyński, Warszawa 2025, s. 169–191.
- *Polskość i naród w publicystyce politycznej XVIII wieku*, [w:] *Definiowanie polskości w okresie staropolskim*, red. M. Gniadek-Zieliński, Kraków 2025, s. 565–590, [w serii: „Polskość — Dziesięć Wieków Definiowania Narodu”, t. 1; <https://polskosc.edu.pl/2026/02/28/seria-wydawnicza-polskosc-dziesiec-wiekow-definiowania-narodu/>].
- *Rosja wobec kwestii pokoju polsko-szwedzkiego w latach 1721–1732*, [w:] *Państwo pozornie własne. Studia z dziejów XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej ofiarowane Profesor Zofii Zielińskiej*, red. J. Bajer, J. Kordel, Warszawa 2025, s. 155–197.

- [Rec.: Tim Blanning, *Augustus the Strong. A Study in Artistic Greatness and Political Fiasco*, Allen Lane: London, 2024], „European History Quarterly” 2025, Issue 2, s. 335–337, [<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/02656914251325052b>].

Teresa Kostkiewiczowa

- *Myśli o wolności, stałości i męstwie*: [„Gdyby można w dni kilka...”, [w:] *Czytanie Wybickiego*, t. 1, red. B. Mazurkowa, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem Macieja Foryckiego, Warszawa 2005, s. 231–241.
- *Świat ziemiański w poezji polskiej: od renesansu do połowy XIX wieku. Ciągłości i zmiany*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka” 2025, nr 49, s. 17–68.

Danuta Kowalewska

- „Hałas folwarczny był dla mnie miłym...” *O damie niemodnej w oświeceniu*, [w:] *Oświecenie nieoświecone. Poza normą i modą*, red. D. Kowalewska, A. Ročko przy współudziale F. Wolańskiego, Warszawa 2025, s. 217–230.
- *Konkury nawróconego utracjusza: „Kulig. Komedia w pięciu aktach”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, t. 1, red. B. Mazurkowa, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 287–305.
- [Rec.: M. D. Krajewski, *Leszek Biały, książę polski, syn Kazimierza Sprawiedliwego*, Warszawa, IBL PAN, 2023], „Wiek Oświecenia” 2025, t. 41, s. 257–261.
- *Prekursorzy nowoczesnego wychowania. Michał Dymitr Krajewski i Jędrzej Śniadecki*, „XVIII Amžilaus Studijos” 2025, t. 11, s. 271–288.
- [wspólnie z: A. Ročko] *Wstęp*, [w:] *Oświecenie nieoświecone. Poza normą i modą*, red. D. Kowalewska, A. Ročko przy współudziale F. Wolańskiego, Warszawa 2025, s. 11–16.

Jacek Kowalkowski

- *Dokumenty dotyczące Kunegundy Drwęskiej (ok. 1730–1775), pierwszej żony Józefa Wybickiego*, [w:] *Józef Wybicki na tle epoki przełomu (koniec XVIII — początek XIX wieku)*, red. A. Hinc, N. Delestowicz, Poznań 2025, s. 13–47.
- *W sprawie małżeństwa Józefa Wybickiego i Kunegundy Drwęskiej (1773–1775): „Życie moje...”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, t. 1, red. B. Mazurkowa, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 27–45.

Barbara Krysztopa-Czupryńska

- *Jak Brytyjczyk czuł się w Rzeczypospolitej w I połowie XVIII w.? Zderzenie kultur i systemów prawnych — zarys problemu*, [w:] *Migranci i migracje w nowożytnej Polsce*, red. W. Zawadzki, Warszawa 2025, s. 367–386.
- *Kupcy brytyjscy z Gdańska informatorami polityków londyńskich (I połowa XVIII w.)*, [w:] *Migranci i migracje w Prusach Królewskich*, red. W. Zawadzki, Pelplin–Warszawa 2025, s. 327–342.
- *Poziom profesjonalizmu dyplomatów brytyjskich przysyłanych do Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XVIII wieku*, „Rocznik Filozoficzny Ignatianum” 2025, nr 3, s. 201–219.

Katarzyna Kuras

- *The Composite Nature of Poland-Lithuania: Political, Cultural, and Social Dynamics in Early Modern East Central Europe*, [w:] *Memory, Identity, and Governance in Early Modern Poland-Lithuania*, red. K. Kuras, K. Fokt, Turnhout 2025, s. 25–55.
- *Encounters in the Habsburg Lands: Eighteenth-Century Polish Travel Accounts of Hungary by Ignacy Zawisza (1715) and Józef Aleksander Jabłonowski (1762)*, „Rocznik Filozoficzny Ignatianum” 2025, nr 4, s. 345–364.
- *Maria Leszczyńska w kręgu nieprzyjaciół. Strategie interpersonalne królowej Francji (1725–1768)*, „Folia Historica Cracoviensia” 2025, nr 2, s. 165–186.
- *Miedzy Dreznem i Neapolem. Wpływ sieci dynastycznej Wettynów na wymianę handlową saksońsko-neapolitańską w połowie XVIII w.*, „Res Historica” 2025, t. 59, s. 1011–1031.
- *Nieślubne dzieci w Wersalu w świetle „Mémoires” Saint-Simona*, „Studia Historica Gedanensia” 2025, nr 1, s. 345–359.

ks. Andrzej Kwaśniewski

- [wspólnie z: P. Kotem, J. Popławskim] *Chrystologiczna interpretacja psalmów w księdze brackiej „Tron królewski” Jakuba Pawła Radlińskiego: wymiar teologiczny, historyczny i duchowy na tle epoki (The Christological Interpretation of the Psalms in the Confraternity Book The Royal Throne by Jakub Paweł Radliński: Theological, Historical, and Spiritual Dimensions in the Context of the Era)*, „Verbum Vitae” 2025, nr 4, s. 1133–1163, [<https://doi.org/10.31743/vv.19135>].
- *Rozważania autorstwa Jakuba Radlińskiego dedykowane bractwu kapłańskiemu*, [w:] *Bożogrobcy przeworscy II. Studia z dziejów Bazyliki Kolegiackiej pw. Ducha Świętego i klasztoru Kanoników Regularnych Grobu Bożego w Przeworsku*, red. Ł. Mróz, S. Wilk, Zamość 2025, s. 115–129.

- *Straty archiwaliów diecezji kieleckiej w latach 1939–1945 (Losses of Archives of the Diocese of Kielce in the Years 1939–1945)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2025, t. 125, s. 337–360, [https://doi.org/10.31743/abmk.17980].

Agnieszka Laszczak-Słaby

- *Anna Dobrogiewa z Jabłonowskich Lanckorońska (1745–1782), kasztelanowa kijowska: baczna komentatorka życia salonowego w drugiej połowie XVIII w.*, [w:] *Wiek osiemnasty od kuchni: IV Kongres Badaczy Osiemnastego Wieku*, red. D. Kowalewska, A. Wieczorek, J. Dumanowski, S. Roszak, Toruń 2025, s. 333–345.
- *Kasztelan miński Michał Rokicki (1748–1779) w świetle pośmiertnych druków panegirycznych*, „Res Gestae” 2025, nr 19, s. 57–75, [https://resgestae.uken.krakow.pl/article/view/11342/10561].
- *Szlacheckie zainteresowanie jeździectwem i żywymi kolekcjami w XVIII w. w świetle wybranych regestrów pośmiertnych*, „Res Gestae” 2025, nr 21, s. 53–66, [https://doi.org/10.24917/24504475.21.3].
- *Teresa z Sapiehów Potocka primo voto Radziwiłłowa, podczaszyna litewska (1715–1777)*, [w:] *II Symposium Branicianum. Elżbiety, Ludwiki, Izabele. Kobiety w przestrzeni publicznej i prywatnej w Rzeczypospolitej XVIII wieku*, red. A. Danilczyk, P. Guzowski, W. F. Wilczewski, Białystok 2025, s. 321–333.

Klara Leszczyńska-Skowron

- *Za modą czy przeciw modzie? — Księcia Biskupa porady dla czytelników*, [w:] *Oświecenie nieoświecone. Poza normą i modą*, red. A. Ročko, D. Kowalewska przy współudziale F. Wolańskiego, Warszawa 2025, s. 57–71.

Jakub Lipski

- *Sterne’s Influence on Fielding: The Case of One German Review of J. J. Ch. Bode’s Translation of „Tom Jones”*, „The Shandean” 2025, vol. 35, s. 120–127.

Walentyna Łoś

- *„...miejsca starożytność jaką oznaczające...” w szkicach parafialnych: „Geograficzno-statystyczne opisanie parafii Królestwa Polskiego przez K. Pertheesa geografa J.K.Mci.” jako źródło historyczne*, „Studia Geohistorica” 2026, nr 13, s. 157–172.
- *Między tradycją a racjonalizacją: postawa wyższego kleru unickiego wobec zjawiska nowych ikon cudownych*, [w:] *Oświecenie nieoświecone: poza normą i modą*, red. A. Ročko, D. Kowalewska przy współudziale F. Wolańskiego, Warszawa 2025, s. 115–126.

Justyna Łukaszewicz

- *Traduction théâtrale et références à l'actualité socio-politique. „La Mère coupable” de Beaumarchais en polonais et en italien*, [w:] *Les (r)évolutions dans le théâtre européen (XVIIe–XVIIIe siècles)*, red. E. Kulak, T. Wyślobocki, Tumbout 2025, s. 151–169, [<https://doi.org/10.1484/M.ECCS-EB.5.149923>].

Iwona Maciejewska

- *Dobrzyniewskie sąsiadki. Relacje Konstancji i Magdaleny Czapskich z dworem Jana Klemensa Branickiego w Białymstoku*, [w:] *Elżbiety, Ludwiki, Izabele. Kobiety w przestrzeni publicznej i prywatnej w Rzeczypospolitej XVIII wieku*, red. A. Danilczyk, P. Guzowski, W.F. Wilczewski, Białystok 2025, s. 129–142.

Krystyna Maksimowicz

- *Hold na cześć twórcy Rzeczypospolitej Pawłowskiej: „Podróżny w Pawłowie, dobrach w województwie wileńskim J[aśnie] W[ielmożnego] J[Mci] ks[iędza] Brzostowskiego, referendarza W[ielkiego] Ks[ięstwa] L[itewskiego]”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, t. 1, red. B. Mazurkowa, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 103–116.
- *Inspirujący Trembecki. Wokół „Epitalamionu Laurze z Filonem” Stanisława Wodzickiego*, [w:] *Snopek wiecznej sławy. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Snopkowi*, Warszawa 2025, s. 175–194.

Paweł Matyszewski

- *Découvrir Montesquieu en Pologne au XVIIIe siècle*, „Lublin Studies in Modern Languages and Literature” 2025, nr 1, s. 77–86.
- [Rec.: Jean-Jacques Rousseau, *Rozważania o rządzie polskim i jego zamierzonej reformie*, w przekładzie i opracowaniu Anny Grześkowiak-Krwawicz, Warszawa, Muzeum Łazienki Królewskie 2023, 152 s.], „Wiek Oświecenia” 2025, t. 41, s. 245–250.
- [przekład z francuskiego] *Książdz Prévost a tradycja „roman noir”*, [w:] Jean Fabre [in memoriam 1975–2025], *Rozważania o powieści, od pani de Lafayette do markiza de Sade*, red. M. Cieński, I. Zatorska, Warszawa 2025, s. 127–155.

Bożena Mazurkowa

- *Avant-propos*, „Acta — Bibliotheca Polonica Parisiis” 2025, vol. 1, s. 7–11.
- *Un bouquet de vertus tressé par Józef Wybicki dans un esprit d’avertissement*, „Acta — Bibliotheca Polonica Parisiis” 2025, vol. 1, s. 29–50.

- *Bukiet cnót w duchu przestrogi związanych: [„Kwiaty, co niegdyś dało nasze pole...”]*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, cz. 1, red. B. Mazurkova, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski przy udziale M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 211–228.
- *Imienni adresaci kilku wczesnych wierszy Franciszka Dionizego Książnika*, [w:] *Snopek wiecznej sławy. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Snopkowi*, Warszawa 2025, s. 195–214.
- *Przedmowa*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, cz. 1, red. B. Mazurkova, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski przy udziale M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 9–11.
- *Przedmowa*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, cz. 2, red. B. Mazurkova, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski przy udziale M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 9–11.

Katarzyna Mikocka-Rachubowa

- *Cmentarz Świętokrzyski w Warszawie i nagrobek Aleksandry z Grabowskich Krasickiej*, [w:] *Starych Powązek głęboki cień*, red. Joanna M. Sosnowska, Warszawa 2024, s. 115–135.
- *Odlewy gipsowe rzeźb antycznych w zbiorach króla Stanisława Augusta*, „Biuletyn Historii Sztuki” 2025, nr 4, s. 65–80.
- *Walerii Tarnowskiej fascynacja włoską rzeźbą w podróży po Italii 1803–1804*, „Biuletyn Historii Sztuki” 2025, nr 1, s. 143–196.

Aleksandra Norkowska

- *Kwesta i kwiaty. Opozycyjne obrazy przestrzeni w „Malwinie” Marii Wirtemberskiej*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka” 2025, nr 49, s. 139–157.
- *Oświecone spotkania w pół drogi. Polak i Węgier o pięknie okolic Bardiowa*, [w:] *Snopek wiecznej sławy. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Snopkowi*, Warszawa 2025, s. 235–248.
- *Paprocki Franciszek; Szymański Stanisław; Witoszyński Ignacy*, [w:] *Encyclopedia of Jesuit Translation Culture in Poland-Lithuania, 1564–1820*, red. M. Hanusiewicz-Lavallee, R. A. Maryks, Leiden 2025, [<https://referenceworks.brill.com/display/db/ejtc>].
- *Przysposabianie umysłów do reformy Rzeczypospolitej: „Listy patriotyczne: List jedenasty”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, cz. 1, red. B. Mazurkova, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 81–98.

Piotr Paluchowski

- [wspólnie z J. Małkiem, M. Małek-Grabowską] *Nathanael Mathaeus von Wolf and Johanna Henrietta Trosiener (Schopenhauer). Variolation in the 18th century on the Polish lands according to the guidelines of a doctor and the memoirs of his patient; Nathanael Mathaeus von Wolf i Johanna Henrietta Trosiener (Schopenhauer). Dokonywanie wariolizacji w XVIII w. według wytycznych lekarza we wspomnieniach jego pacjentki*, [w:] *Różne oblicza medycyny (zarazy, melancholia, okulistyka i lekarze)*, Toruń 2025, s. 127–148; 149–166.
- [wspólnie z D. Hombek] *Z badań nad historią medycyny — popularyzacja pierwszego encyklopedycznego wydawnictwa medyczno-weterynaryjnego z lat 1788–1793, „Medycyna Nowożytna”* 2025, nr 2, s. 73–92.

Magdalena Patro-Kucab

- *Kreowanie wzorca nowych elit politycznych państwa: „W dzień imienin [Jaśnie] Wielmożnego] Augustyna Gorzeńskiego, bywszego marszałka sejmiiku poselskiego w Środzie 1786”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, t. 1, red. B. Mazurkowa, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 155–169.
- *Od rokokowej modnisi do damy oświeconej: o wybranych poetyckich portretach księżnej Izabeli Czartoryskiej w poezji okolicznościowej końca XVIII wieku*, „*Perspektywy Kultury*” 2025, nr 4, s. 463–480.

Anna Petlak

- *Bukiet zamiast kolędy. Księżna Izabela Czartoryska w noworocznym powinszowaniu Wincentego Ignacego Marewicza*, „*Pamiętnik Literacki*” 2025, nr 2, s. 207–219.
- *Listowny dyskurs o wartościach moralnych: „Moje godziny szczęśliwe”: „Odpowiedź przyjacielowi...”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, cz. 2, red. B. Mazurkowa, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 229–242.

Paweł Pluta

- *Czy Józef Maksymilian Ossoliński był botanikiem?*, [w:] *Oświecenie nieoświecone — poza normą i modą*, red. A. Ročko, D. Kowalewska przy współudziale F. Wolańskiego, Warszawa 2025, s. 191–203.
- *Dlaczego współczesny: „Moje godziny szczęśliwe”: „Washington”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, cz. 2, red. B. Mazurkowa, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 209–223.

- *Natura i człowiek — sentymentalny obraz nawigacji życiowej*, [w:] *Odczytywanie. Interpretacje utworów literackich w Olimpiadzie Literatury i Języka Polskiego*, red. T. Chachulski przy współpracy J. Falkowskiego, Warszawa 2025, s. 117–128.

Jolanta Polanowska

- *Stanislas Kostka Potocki et son Itinéraire de la Suisse en 1774*, „Bulletin d'Association Culturelle pour le Voyage en Suisse (ACVS)” 2025, t. 26.

Dariusz Rolnik

- *Obraz wsi czasów stanisławowskich (1764–1795). Między ideą a pragmatyzmem — o stosunku szlachty do chłopów refleksji kilka*, [w:] *Oświecenie nieoświecone. Poza normą i modą*, red. A. Ročko, D. Kowalewska przy współudziale F. Wolańskiego, Warszawa 2025, s. 19–30.
- *Początek I sejmu rozbiorowego w relacjach Jana Nepomucena Chęckiego. O nieco innym spojrzeniu na protest Tadeusza Rejtana*, „Saeculum Christianum” 2025, nr 1, s. 195–208.
- *„Przestrogi dla Polski” Augustyna Debolego, posła Rzeczypospolitej w Petersburgu, w świetle jego korespondencji z czasów Sejmu Wielkiego (1788–1792)*, „Rocznik Filozoficzny Ignatianum” 2025, nr 3, s. 233–256.
- *Szlachta państwa polsko-litewskiego czasów stanisławowskich o znaczeniu i roli edukacji w życiu publicznym. Zarys problematyki*, „XVIII Amžiaus Studijos” 2025, t. 11, s. 22–39.

Janusz Ryba

- *Epilog*, [w:] *Snopek wiecznej sławy. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Snopkowi*, Warszawa 2025, s. 347–353.
- *Z oświeceniowej refleksji nad modelem władcy: Jana Potockiego „Sen Tomruta”*, [w:] *Snopek wiecznej sławy. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Snopkowi*, Warszawa 2025, s. 297–307.

Piotr Skowroński

- *Idea powstania Sali Salomona*, [w:] *Sala Salomona w Pałacu na Wyspie. Odtworzyć, stworzyć czy zapomnieć?*, Warszawa 2025, s. 48–55, [https://www.lazienki-krolewskie.pl/public/upload/download/Sala_Salomona_pages_sm.pdf].
- *Lazienki Królewskie — prywatne czy publiczne?*, [w:] *„Państwo pozornie własne”. Studia z dziejów XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej ofiarowane Profesor Zofii Zielińskiej w osiemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. J. Kordel, J. Bajer, Warszawa 2025, s. 575–608.

- [Rec.: *Splendor i wiedza. Biblioteka Królewska Stanisława Augusta. Katalog*, t. 1–2, red. Alina Dziecioł, Tomasz Jakubowski, Arx Regia. Wydawnictwo Zamku Królewskiego w Warszawie — Muzeum, Warszawa 2022, 376 i 407 s.; *Splendor i wiedza. Biblioteka Królewska Stanisława Augusta. Eseje*, red. Alina Dziecioł, Tomasz Jakubowski, Arx Regia. Wydawnictwo Zamku Królewskiego w Warszawie — Muzeum, Warszawa 2022, 288 s.], „Wiek Oświecenia” 2025, t. 41, s. 251–256.
- [wspólnie z: K. Frejlichem], *Zwierzęta i ludzie Łazienek Królewskich. Zarys relacji*, [w:] *Życie królewskiego ogrodu*, red. M. Grąbczewska, I. Kopania, Warszawa 2025, s. 39–48.

Marie-Christine Skuncke

- *Les fêtes de cour dans l'éducation de Gustave III de Suède vers 1750*, [w:] *Polyhistor Europaeus: Études sur l'âge classique offertes à Chantal Grell*, vol. 2, red. M. da Vinha, B. El Gammal, M. Forycki, M. Zuili, Turnhout 2025, s. 183–204.

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė

- [Rec.: *Mokymo metodas Lietuvos provincijos pijorų mokykloms. Apšvietos edukacijos naujovės*, sudarė, iš lotynų kalbos vertė, komentarus parengė ir įžanginį straipsnį parašė Asta Vaškelienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2024, ss. 270], „XVIII Amžiaus Studijos” 2025, t. 11, s. 306–310.
- [Rec.: Paweł Zając, *Stanisław Konarski przed Świętym Oficjum (1769–1771)*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2023, ss. 851], „Lithuanian Historical Studies” 2025, t. 29, s. 215–220.
- [Rec.: *Pranciškus Ksaveras Mykolas Bohušas. Vilniaus švietimo apygardos mokyklų 1803 metų generalinės vizitacijos raportas: šaltinio publikacija / Raport wizytacji generalnej szkół Wileńskiego Okręgu Szkolnego w roku 1803*, parengė Aldona Prašmantaitė, lenkiškų tekstų spec. redaktorė Regina Jakubėnas, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2024, ss. 527], „XVIII Amžiaus Studijos” 2025, t. 11, s. 311–315.
- *Tarp Raudonės, Varšuvos ir Kuršo: brolių Olendskių veikla XVIII a. pabaigoje*, [w:] *Historia est lux veritatis: amžininkų ir istorikų pasakojimai apie krikščionybę, Žemaitiją ir Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę*; red. M. Ščavinskas, Klaipėda 2024, s. 287–303.

Klaudia Socha

- *Rzeczpospolita pięciu alfabetów*, [w:] *Wiek osiemnasty od kuchni. IV Kongres Badaczy Osiemnastego Wiek*, red. D. Kowalewska, A. Wieczorek, J. Dumanowski, S. Roszak, Toruń 2024, s. 379–396.
- *Sztuka Wschodu czy Zachodu? Typografia XVII-wiecznych kresowych druków dzieł Łazarza Baranowicza*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka” 2025, nr 48, s. 85–138.

Katarzyna Stelmasiak

- „Miasto na wzgórzu”. Od Johna Winthrop’a do Thomasa Jefferson’a, „Rzeczpospolita” [dodatek: „Rzecz o Historii”] 2025, nr 297, s. J8.
- *Święto Dziękczynienia jako mit założycielski Ameryki*, „Rzeczpospolita” [dodatek: „Rzecz o Historii”] 2025, nr 276, s. J5.
- „Witaj, majowa jutrzeńko” — refleksje o Konstytucji 3 maja, [w:] „Rzeczpospolita” [dodatek: „Rzecz o Historii”] 2025, nr 101, s. J2–J3.

Stanisław Świtlik

- *Autour des lecteurs et souscripteurs de l’Icosameron de Casanova: remarques préliminaires*, „Orbis Linguarum” 2025, t. 59, s. 103–111.
- *De la fausse honnêteté aux XVIIe et XVIIIe siècles*, „Acta Philologica” 2025, t. 65, s. 45–53.
- *Między radością a smutkiem: śmiech Casanovy z lat sześćdziesiątych XVIII wieku w „Historii mojego życia”*, „Orbis Linguarum” 2025, t. 59, s. 229–237.

Ferenc Tóth

- *The Climax of the Later Crusades. The Habsburg-Ottoman Wars of the Late Seventeenth Century*, [w:] *Companion to the Later Crusades (1400–1700)*, red. E. O. Filipović, M. Ressel, Oldenburg 2025, s. 129–168.
- *Descendants of the last pasha of Buda in France? Contribution to the history of the Aly family*, [w:] *Hürmetler. Studies in honour of Pál Fodor on his seventieth birthday*, red. G. Dávid, A. Molnár, G. Fodor, Budapest 2025, s. 503–514.
- *Egy hadvezér a háborúban. Döntés és latolgatás kérdései Lotaringiai Károly nemrég felfedezett 1687-es autográf naplójában*, [w:] *Végvárak, döntések és döntéshozók*, red. I. Fejér, Eger 2025, s. 291–308.
- *Entre Montesquieu et l’Orient. Un mémoire sur la Turquie rédigé par un jeune diplomate en 1757*, [w:] *Polyhistor Europaeus. Études sur l’âge classique offertes à Chantal Grell*, t. 2: *Cours et diplomatie, arts et collections*, red. M. Da Vinha, B. El Gammal, M. Forycki, Turnhout 2025, s. 367–382.

- *Folard lovag és a Nagyságos Fejedelelem. Feljegyzések egy Rákóczi rodostói könyvtárából kiemelt mű margójára*, [w:] „*Hic discursus de praeteritis, praesentibus et futuris*”. *Tanulmányok Tüskés Gábor 70. születésnapjára. Beiträge zum 70. Geburtstag von Gábor Tüskés*, red. R. Lengyel, R. I. Csörsz, B. Hegedüs, A. Tüskés, Budapest 2025, s. 186–193.
- *French Connection. Magyar-francia kalandozásaim Hausner Gáborral*, [w:] *Ésszel, mesterséggel. Tanulmányok a 65 éves Hausner Gábor tiszteletére*, red. T. Balla, J. Padányi, Budapest 2025, s. 237–242.
- *Introduction*, [w:] „*Hungary and the Ottoman Empire in Early Modern History*”, „*Hungarian Studies Review*” 2025, nr 1, s. 1–5.
- [wspólnie z: A. Urquízarem-Herrera, E. Kolovosem] *Islam in the Construction of Late Medieval and Early Modern European National Histories: a Connected Historiography across Europe*, [w:] *Early Modern Narratives of Islam across Europe: A Connected Memory*, red. A. Urquizar-Herrera, B. F. Llopis, E. Paulino Montero, Leiden 2025, s. 13–37.
- *Un patrimoine européen partagé: le culte de saint Martin et les vins*, [w:] *Tokaj-Sauternes: deux vignobles d'exception. Hommage à Alexandre de Lur Saluces*, red. M. Figeac, I. Monok, Bordeaux 2025, s. 141–161.
- *Les Polonais dans les régiments de hussards en France au XVIIIe siècle*, „*Orbis Linguarum*” 2025, t. 59, s. 113–125.
- *Préface*, [w:] Ö. Bardakçi, *Faire la guerre au XVIIe siècle. Regards croisés sur les guerres austro-ottomanes*, Paris 2025, s. 13–15.

Barbara Wolska

- *Albertrandi Jan Chrzyciel; Leszczyński Stanisław; Łabęcki Adam; Starzeński Melchior*, [w:] *Encyclopedia of Jesuit Translation Culture in Poland–Lithuania, 1564–1820*, red. M. Hanusiewicz-Lavallee, R. A. Maryks, Leiden 2025, [<https://referenceworks.brill.com/display/db/ejtc>].
- *Historia i polityka z nutą wolności: „Jeszcze Polak!”*, [w:] *Czytanie Wybickiego*, t. 1, red. B. Mazurkova, B. Judkowiak, M. Zwierzykowski z udziałem M. Foryckiego, Warszawa 2025, s. 171–207.
- *Wiersz Adama Naruszewicza „Na piorunochron umieszczony na Zamku Warszawskim” jako upamiętnienie wyjątkowego zdarzenia i przekaz dla potomnych*, [w:] *Snopek wiecznej sławy. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Jerzemu Snopkowi*, Warszawa 2025, s. 327–344.
- *Wiersze erotyczno-obsceniczne oświecenia jako fenomen społeczno-obyczajowy i literacki oraz zapis strategii przekraczania seksualnego tabu*, [w:] *Wiek osiemnasty od kuchni. IV Kongres Badaczy Osiemnastego Wieku*, red. D. Kowalewska, A. Wieczorek, J. Dumanowski, S. Roszak, Toruń 2024, s. 117–151.

Tomasz Wyśłobocki

- *Les aléas du répertoire scénique de Voltaire sous la Révolution. Jouer, bannir ou guillotiner?*, [w:] *Les (r)évolutions dans le théâtre européen (XVIIe–XVIIIe siècles)*, red. E. Kulak, T. Wyśłobocki, Turnhout 2025, s. 127–147, [<https://doi.org/10.1484/M.ECCS-EB.5.149922>].
- *Inspirer la haine et l'horreur des jacobins: les dramaturges français face à la chute de Robespierre*, [w:] *La Révolution et le théâtre des émotions*, red. R. Bret-Vitoz, T. Julian, Clermont-Ferrand 2025, s. 71–84, [<https://books.openedition.org/publp/18581>].
- *Rewolucja francuska a wolność widowisk. Od pełnej liberalizacji do ścisłej kontroli (1789–1793)*, „Pamiętnik Teatralny” 2025, z. 3, s. 129–151, [<https://czasopisma.ispan.pl/index.php/pt/issue/view/269>].

Izabella Zatorska

- *À l'ombre de sa mère? Marie-Thérèse de la Ferté-Imbault (1715–1791), conservatrice libérée*, [w:] „*Vous direz ce qu'il vous plaira des femmes*”. *Discours et destins féminins dans les littératures romanes (Moyen Âge–XIXe siècle)*, red. A. Bańczyk, J. Gorecka-Kalita, D. Krawczyk, D. Szeliga, Wiesbaden 2026, s. 269–279.
- *Du salon au canon. „Les Femmes militaires” de Louis Rustaing de Saint-Jory, utopie rétro-prospective de 1735 sur les droits et devoirs des femmes dans la cité*, [w:] *Cités des dames: regards sur les femmes dans l'espace urbain du Moyen Âge au XVIIIe siècle*, red. D. Krawczyk, M. Kulesza, M. Wojtkowska-Maksymik, Wiesbaden 2025, s. 221–233.
- [Rec. François-Augustin Paradis de Moncrif, *Essais sur la nécessité et sur les moyens de plaire*, édition de Geneviève Haroche-Bouzinac, Classiques Garnier, Paris 2023, 110 s. + 2 nlb.], „Wiek Oświecenia” 2024, t. 40, s. 299–303.
- *Intencja i struktura w powieściach Marivaux* [przekład], [w:] Jean Fabre, *Rozważania o powieści: od pani de Lafayette do markiza de Sade*, red. M. Cieński, I. Zatorska, Warszawa 2025, s. 99–126.

Stanisław Zawadzki

- *Pierwsza rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja w Wielkim Księstwie Litewskim na przykładzie wybranych miejscowości*, [w:] *Państwo pozornie własne. Studia z dziejów XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej ofiarowane Profesor Zofii Zielińskiej*, red. J. Bajer, J. Kordel, Warszawa 2025, s. 609–634.

Michał Zwierzykowski

- *Dokumentacja urzędowa poselstwa Józefa Sierakowskiego, strażnika wielkiego koronnego, do Turcji*, [w:] *Diariusz poselstwa Józefa Sierakowskiego do Turcji z lat 1732–1733*, oprac. M. Rzepka, Poznań 2026, s. 285–307.
- *Local Governance and Civic Engagement. The Role of Sejmiks in Poland-Lithuania*, [w:] *Memory, Identity and Governance in Early Modern Poland-Lithuania*, red. K. Kuras, K. Fokt, Turnhout 2025, s. 239–270.
- *The Main Directions on the Eighteenth-Century Parliamentarism of the Polish-Lithuanian Commonwealth After 1989*, „Wiek Oświecenia” 2025, t. 41, s. 181–192.
- *Powiat kaliski i jego funkcje od XVI w. do 1793 r.*, [w:] *Starostwo i powiat kaliski na przestrzeni wieków*, red. M. Sobczak-Waliś, Kalisz 2024, s. 49–91.

Kamila Żukowska

- *The Poetry of Elizabeth Glaize (ca. 1772–1840) and the Sapphic Tradition*, „Die Welt der Slaven” 2025, nr 70, s. 43–61.

PRACE PROWADZONE PRZEZ CZŁONKÓW TOWARZYSTWA

Jakub Bajer

- *Dzieje Polskiej Szkoły Orientalnej w Stambule 1766–1793.*
- *System południowy wobec Polski 1763–1768.*
- *Związki dyplomacji sardyńskiej z Polską 1763–1773.*

Alina Barczyk

- *Architektura Rzeczypospolitej w czasach panowania Wettynów.*
- *Mecenat architektoniczny Heinricha von Brühla.*

Beata Bednarek

- *Prace nad przygotowaniem wydania liryków Franciszka Dionizego Książnika z Rękopisu Puławskiego w serii Biblioteka Pisarzy Polskiego Oświecenia.*

Paweł Bohuszewicz

- *Neosarmatyzm w kulturze polskiej po 1989 roku.*

Richard Butterwick-Pawlikowski

- Sir Charles Hanbury Williams.
- Stanisław August Poniatowski.

Małgorzata Chachaj

- Tragedie epoki oświecenia.

Tomasz Chachulski

- Monografia Franciszka Karpińskiego.
- Twórczość literacka F. Karpińskiego: edycja krytyczna.

Roman Dąbrowski

- Euzebiusz Słowacki — opracowanie monograficzne.
- Wybrane problemy refleksji estetycznoliterackiej przełomu XVIII i XIX w.

Agata Dworzak

- Fundacje artystyczne arcybiskupa lwowskiego Wacława Hieronima Sierakowskiego (1700–1780).

Jerzy Dygdała

- *Codzienność mieszkańców Torunia u schyłku XVIII i w pierwszej połowie XIX wieku* — monografia, zbieranie materiałów.
- Monografia *Tumult toruński z 1724 roku (geneza, przebieg, skutki)* o objętości ok. 10–11 ark. wyd. (współautorstwo Krzysztofa Mikulskiego) przekazana do Wydawnictwa Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

Witold Filipczak

- Sejmiki i posłowie wiłkomierscy w latach 1764–1794.
- Sejmiki powiatu lidzkiego w latach 1776–1786.

Marzena Gonera

- Artykuł hasłowy *Mowa sejmowa* ma charakter rozbudowanego hasła słownikowego opisującego genezę, budowę, przemiany zachodzące w strukturze tego gatunku mówionego (wtórnie pisanego) na przestrzeni dziejów.

- *Biogram Kazimierza Nestora Sapiehy* — tytuł roboczy (dotychczasowy autorstwa Łukasza Kądzioły z 1994 opublikowany w 35 tomie *Polskiego słownika biograficznego* wymaga aktualizacji i uzupełnień). Praca znajduje się na etapie kwerend archiwalnych i bibliotecznych oraz krytycznej analizy zebranego materiału badawczego.
- *Kazimierz Nestor Sapieha (1757–1798) — orator polskiego Oświecenia*. Tytuł ma charakter roboczy i może ulec zmianie w toku procesu wydawniczego. Książka stanowi udoskonaloną, poprawioną wersję mojej rozprawy doktorskiej: *Mowy sejmowe Kazimierza Nestora Sapiehy (1757–1798) — antyk w dialogu z oświeceniem* napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr. hab. Roberta K. Zawadzkiego, Częstochowa 2023. Praca została obroniona 27 listopada 2023 na Uniwersytecie im. Jana Długosza w Częstochowie, data nadania stopnia doktora 15 grudnia 2023. Przygotowywana monografia obejmuje analizę retoryczną sejmowych wystąpień księcia Sapiehy w celu opisu jego języka wskazania czynników, które miały wpływ na strukturę i wymowę mów parlamentarnych Marszałka Konfederacji Litewskiej Sejmu Wielkiego, wyszczególnienia najpopularniejszych tropów, figur retorycznych i chwytów erystycznych (z uwzględnieniem zestawień statystycznych), co finalnie ma prowadzić do próby oceny jego sprawności oratorskiej i samodzielności politycznej.

Anna Grześkowiak-Krwawicz

- *Absolutum dominium quid sit?* — absolutyzmu w dyskursie politycznym Rzeczypospolitej Obojga Narodów — koncepcja polityczna, czy narzędzie walki.
- Władza — idea, pojęcie, przedmiot sporów w dyskursie politycznym Rzeczypospolitej Obojga Narodów 1569–1795.

Marcin Jakubczyk

- Polskojęzyczne gramatyki języka francuskiego XVIII w.

Regina Jakubėnas

- Korespondencja ks. Remigiusza Kossakowskiego.

Stanisław Janeczek

- Marcin Tkaczyk, Stanisław Janeczek, Anna Starościc: edycja rękopisu zawierającego treść wykładu z logiki prowadzonego przez Jana Śniadeckiego w roku szkolnym 1777/1778: *Triplex cogitandi ratio cum methodo*.

Irena Kadulska

- Tematyka napoleońska w „Gazecie Warszawskiej” 1806–1807.

Patryk Kencki

- Prace nad edycją *Ottona* Stanisława Konarskiego wraz z dr. hab. Jackiem Wójcickim, prof. IBL PAN oraz dr. hab. Michałem Bajorem.
- Przygotowywanie syntetycznego opracowania historii teatru staropolskiego.

Urszula Kosińska

- Polityka mocarstw wobec Europy Środkowo-Wschodniej w przededniu i w dobie wojny o sukcesję polską (1730–1735), traktat Löwenwolda z 1732 r. (prace kontynuowane).
- Prace nad nową biografią Augusta II (seria PIW).
- Przyczyny i okoliczności śmierci Augusta II (prace kontynuowane).

Teresa Kostkiewiczowa

- Ignacy Krasicki — istota i przypadek.
- Oświecenie a renesans i barok — ciągłości i zmiany.
- Problemy stołeczności w dobie stanisławowskiej.

Danuta Kowalewska

- Jan Ch. Bohomolec, edycja komentowana.
- Oświecenie nieoświecone.
- Rzeczpospolita prowincji: ludzie, miejsca, zdarzenia.

Anna Kupiszewska

- Podróżopisarstwo doby Oświecenia.
- Twórczość Jana Potockiego.
- Zawartość prasy lwowskiej i wileńskiej w pierwszej połowie XIX w.

Katarzyna Kuras

- Kultura dworska w XVIII-wiecznej Europie.

Agnieszka Laszczak-Słaby

- Kultura jeździecka w środowisku szlacheckim Rzeczypospolitej XVIII wieku.

Klara Leszczyńska-Skowron

- Praca nad tomem zbiorowym *Oświecenie jako zmiana języka* [złożony w wydawnictwie].
- System moralny Ignacego Krasickiego.

Jakub Lipski

- *Podróże Guliwera* Jonathana Swifta.
- Powieść brytyjska XVIII wieku.

Walentyna Łoś

- Kontynuacja badań tożsamości narodowej, kulturowej i religijnej ludności unickiej Kijowszczyzny, Braclawszczyzny oraz Wołynia w wieku XVIII; badanie kultów świętych wschodnio-chrześcijańskiej tradycji. Kontynuacja badań nad tematem wpływów doby Oświecenia na unicką hierarchię: badanie korespondencji połockiego arcybiskupa unickiego Jasona Junoszy Smogorzewskiego (późniejszego metropolity Cerkwi unickiej).
- Kontynuacja opracowania *Geograficzno-statystycznego opisanie parafiiw Królestwa Polskiego* oraz map województw koronnych Karola Perthéessa, nadwornego geografa Stanisława Augusta. Badanie prowadzone w ramach projektu „Kartografia w służbie reform Państwa epoki stanisławowskiej”.
- *Korespondencja połockiego unickiego arcybiskupa Jasona Smogorzewskiego (1715–1790) z sekretarzem królewskim Jackiem Ogrodzkim (1767–1777): zmiany oświeceniowe* — złożone do druku.

Justyna Łukaszewicz

- Europejska recepcja życiorysu Cagliostro *Compendio della vita e delle gesta di Giuseppe Balsamo* [...] (1790–1791).

Iwona Maciejewska

- Praca nad edycją listów Konstancji z Gnińskich Czapskiej oraz jej dzieci: Tomasza, Rozalii p.v. Chodkiewiczowej, s.v. Czapskiej, Pawła Tadeusza oraz Magdaleny Radziwiłłowej.

Paweł Matyaszewski

- Francuski kalendarz republikański.

Bożena Mazurkova

- Epigrafika w polskich drukach oświeceniowych.

- Polskie funeralia z XVIII wieku.
- Teksty ramowe w polskich drukach z drugiej połowy XVIII wieku.

Katarzyna Mikocka-Rachubowa

- Badania nad rzeźbą 2. połowy XVIII i początków XIX wieku (m.in. przygotowanie monografii *Rzeźba w zbiorach króla Stanisława Augusta*, z obszernym katalogiem, liczącym ponad tysiąc stron, która zostanie oddana do publikacji w 2026 r.).

Magdalena Patro-Kucab

- Badania dotyczące prasy (walka o czystość i poprawność języka narodowego oraz sylwetki prasowe uznanych Polaków w prasie wileńskiej i lwowskiej 1. poł. XIX wieku).
- Epistolografia oraz literacka i reformatorska działalność Alojzego Felińskiego.
- Inskrypcje pamiątkowe.
- Literatura okolicznościowa (utwory nagrobne i funeralne, rocznikowe, gratulacyjne, imieninowe, urodzinowe, ślubne itp.).
- Poetyka i retoryka laudacji.
- Wspomnienia i sylwetki biograficzne na łamach prasy.

Anna Petlak

- Edycje krytyczne utworów Wincentego Ignacego Marewicza.
- Kroniki Aleksandra Gwagnina — edycja krytyczna (praca zespołowa).
- Wincenty Ignacy Marewicz (1755–1822) — biografia i twórczość.
- Zbiory hagiograficzno-patriotyczne od XVII do XX w. — edycja krytyczna (praca zespołowa).

Paweł Pluta

- Działalność literacka i naukowa Józefa Maksymiliana Ossolińskiego.
- Gotycyzm i zjawiska pokrewne (youngizm, osjanizm, ruiny, melancholia) w literaturze i kulturze XVIII i początku XIX wieku.

Jolanta Polanowska

- Sztuka okres XVIII — 1. poł. XIX w.

Dariusz Rolnik

- Hierarchia wartości elit społeczeństwa szlacheckiego czasów stanisławowskich.

- Kariery urzędnicze senatorskie w Koronie i na Litwie (czasy stanisławowskie).
- Kształtowanie, tworzenie, rozpad i „program” stronnictwa królewskiego 1778–1788.
- „Kręgi korespondencyjne” średnioszlacheckich rodzin czasów stanisławowskich.
- Obraz społeczeństwa szlacheckiego czasów stanisławowskich.
- „Opinia publiczna” czasów stanisławowskich – zagadnienia teoretyczne.
- Rosja i Rosjanie w świadomości elit politycznych czasów stanisławowskich.
- Sejmiki województw wielkopolskich w czasach stanisławowskich.

Piotr Skowroński

- Itinerarium Stanisława Augusta.
- Łazienki Królewskie i Ujazdów 1764–1795.

Marie-Christine Skuncke

- Un roi scénographe et metteur en scène: Gustave III de Suède.

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė

- Elity polityczne Wielkiego Księstwa Litewskiego za panowania Stanisława Augusta.
- Kształtowanie się systemu biurokratycznego na Litwie.
- Życie parlamentarne w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej.

Klaudia Socha

- Książka etniczna w dawnej Polsce, problemy językowe, techniczne i estetyczne.
- Layout książki dawnej: aspekt funkcjonalny i estetyczny.
- Reklama książkowa w XVIII stuleciu.

Barbara Wolska

- Edycja krytyczna tomu piątego poezji Adama Naruszewicza: *Inedita*; edycja przygotowywana od wielu lat dla serii „Biblioteka Pisarzy Polskiego Oświecenia”, zawierająca rozproszone utwory poety sprzed wydania w 1778 r. *Dzieł* w opracowaniu F. Bohomolca (głównie z „Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych”) oraz wiersze późniejsze, rozproszone w almanachach poetyckich, drukach ulotnych i przekazach rękopiśmiennych.

Jacek Wójcicki

- Edycja wybranych dzieł poetyckich Stanisława Konarskiego.
- Edycja wybranych dzieł literackich Stanisława Staszica.
- Recepcja antyku w polskiej literaturze oświeceniowej.
- Zagadnienia języka Stanisława Staszica, Onufrego Kopczyńskiego i Jacka Idziego Przybylskiego.

Izabella Zatorska

- Dossier Marie-Thérèse Rodet Geoffrin w Archives Nationales de La Courneuve.
- Redakcja naukowa wydań Marivaux (współpraca z dr. hab. Patrykiem Kenckim).

Anna Maria Zimny

- Kobiety w służbie dyplomacji i kultury. Podróże i kontakty polityczne polskich arystokratek jako narzędzie budowania wizerunku Rzeczypospolitej za granicą w latach 1764–1795.
- Praca nad artykułem: *Dwory i rody ziemiańskie ziemi wyszkowskiej XVIII–XX wieku i ich miejsce w historii lokalnej*.

Michał Zwierzykowski

- Edycja diariusza negocjacji pacyfikacyjnych poprzedzających Sejm Niemy — 1716–1717: t. 1: Diariusz, t. 2: Aneksy.
- Korespondencja ostatniego poselstwa weneckiego do Rzeczypospolitej z lat 1715–1718 z Archivio di Stato di Venezia.
- Prace nad analizą działalności nuncjusza apostolskiego, arcybiskupa Girolamo Grimaldiego w okresie negocjacji pacyfikacyjnych i Sejmu Niemego (1716–1717), w świetle korespondencji z zasobu Archivio Apostolico Vaticano.
- Prace nad edycją diariusza negocjacji poprzedzających Sejm Niemy autorstwa Franciszka Ponińskiego (wspólnie z Grzegorzem Glabiszem).
- Prace nad przygotowaniem edycji źródłowej: *Akta sejmikowe Wielkopolski właściwej. Lata 1764–1793*.

Kamila Żukowska

- Nawa Zawacka BPS/ZAW/2024/1/00018/DEC/I/01, Female Friendship: A Central European Perspective on the 18th Century, staż naukowy na Uniwersytecie Ochrydzkim w Sofii w Bułgarii. Od 1.03.2026 do 31.05.2026.

Prowadzone projekty badawcze dotyczące XVIII wieku

Jakub Bajer

- Udział w projekcie Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki pt. „«Siła i żelazo kruszy». Realizacja drugiego rozbioru Rzeczypospolitej i powstanie kościuszkowskie w korespondencji rosyjskiego generała i ambasadora Ottona Heinricha Igelströma (1793–1794)”; kierownik: prof. Bogusław Dybaś (UMK); charakter: wykonawca, czas trwania projektu 2024–2028.
- Udział w projekcie Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki pt. „Kronika agonii (1792–1793). Edycja rosyjskich i polskich źródeł dyplomatycznych z okresu II rozbioru”; kierownik dr Jacek Kordel (UW), charakter: wykonawca, czas trwania projektu 2025–2029.

Michał Balogh

- Realizacja projektu grantowego pt. „Agent rewolucyjnej Francji na służbie Rzeczypospolitej. Działalność Piotra Parandiera w latach 1792–1799” Przyznanego przez Narodowe Centrum Nauki w ramach 41. edycji konkursu „Preludium”.

Beata Bednarek

- Udział w grantcie NPRH „«Biblioteka Pisarzy Staropolskich», «Biblioteka Pisarzy Polskiego Oświecenia» — kontynuacja serii wydawniczych: edycje tradycyjne, cyfrowe, hipertekstowe. «Biblioteka Pisarzy Staropolskich», «Biblioteka Pisarzy Polskiego Oświecenia» — kontynuacja serii wydawniczych: edycje tradycyjne, cyfrowe, hipertekstowe”. Nr rej. projektu (wg umowy): NPRH/DN/SP/0145/2024/14. Okres realizacji: 27.10.2025 r. — 27.10.2030 r. Projekt jest realizowany w Instytucie Badań Literackich PAN. Grant przyznany przez MNiSW.

Paweł Bohuszewicz

- Neosarmatyzm w kulturze polskiej po 1989 roku (NPRH/DN/SP/0146/2023/12).

Tomasz Chachulski

- „«Biblioteka Pisarzy Staropolskich», «Biblioteka Pisarzy Polskiego Oświecenia» — kontynuacja serii wydawniczych: edycje tradycyjne, cyfrowe, hipertekstowe”. NPRH 2025-2030.

Agata Dworzak

- „Inwentaryzacja zabytków sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej. Województwo podolskie — część «galicyjska»”, nr 0384/NPRH9/H11/88/2021, Program Rozwoju Humanistyki, 2022–2027, Uniwersytet Jagielloński, Wydział Historyczny, Instytut Historii Sztuki, kierownik projektu dr Agata Dworzak — w ramach projektu opracowania uzyskają XVIII-wieczne kościoły: Dominikanów Obserwantów w Sidorowie i Bernardynów w Husiatynie.

Danuta Hombek

- *Książka polska w ogłoszeniach prasowych XVIII wieku. Źródła*, t. 7: *Prasa prowincjonalna*, cz. 2: *Poznań, Lwów, Kraków*; cz. 3: *Prusy Królewskie*. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, nr umowy: NPRH/DN/SP/0006/2023/12. Termin realizacji projektu: 27.05.2024–27.05.2029.

Stanisław Janeczek

- „*Triplex cogitandi ratio cum methodo* Jana Śniadeckiego — nowe źródło do dziejów logiki i epistemologii w szkolnictwie Komisji Edukacji Narodowej”; NPRH/DN/SN/0043/2024/14.

Patryk Kencki

- Edycja *Ottona* przygotowywana w ramach realizowanego w Instytucie Badań Literackich PAN grantu „«Biblioteka Pisarzy Staropolskich», «Biblioteka Pisarzy Polskiego Oświecenia» — kontynuacja serii wydawniczych: edycje tradycyjne, cyfrowe, hipertekstowe”. NPRH/DN/SP/0145/2024/14.

Agata Knopik

- Stypendium Rządu Francuskiego France Excellence SSHN Pobyt Badawczy.
- Tytuł projektu badawczego: „*Animals in the Enlightenment Era*”, czas trwania: 10.03.2025–30.11.2025. Źródło Finansowania: Excellence Initiative — Research University (IDUB). Rezultat badawczy: wystąpienie konferencyjne *People and Cats in Polish Literature* podczas „The 55th Annual Meeting of the American Society for Eighteenth-Century Studies” (05.04.2025, USA, online).

- Tytuł projektu badawczego: „Archival Research in the Bibliothèque nationale de France”, czas trwania: 01.02.2025–30.11.2025. Źródło Finansowania: Excellence Initiative — Research University (IDUB). Rezultat badawczy: Kwerenda w Bibliothèque nationale de France (październik 2025) oraz wystąpienie konferencyjne *Meat Abstinence in Polish Novels from the Perspective of Enlightenment Ethics and Sociability* podczas „British Society for Eighteenth-Century Studies’ Postgraduate and Early-Career Researcher Conference” (31.07.2025, Bath Spa University, UK).
- Tytuł projektu badawczego: „Cats in Polish Enlightenment Novels”, czas trwania: 13.01.2025–31.05.2025. Źródło Finansowania: Excellence Initiative — Research University (IDUB). Rezultat badawczy: wystąpienie konferencyjne *Les relations entre humains et animaux dans „Pani Podczaszyna” (1786) de Michał Dymitr Krajewski* podczas konferencji „Formes et Figures de l’animalité” (14.03.2025, Université d’Angers and Université Rennes 2, France).
- Tytuł projektu badawczego: „Humans and the Environment in Michał Dymitr Krajewski’s Novel *Podolanka wychowana w stanie natury* from an Ecocritical Perspective”, czas trwania: 01.03.2023–15.12.2024. Źródło Finansowania: Excellence Initiative — Research University (IDUB). Rezultat badawczy: artykuł *Najmniejsi bohaterowie oświeceniowej powieści „Podolanka wychowana w stanie natury” Michała Dymitra Krajewskiego*, w: *Slavic Entomology*, red. M. Baer, Poznań 2026 (w druku).

Anna Kupiszewska

- „Rola prasy wileńskiej i lwowskiej w kształtowaniu tożsamości narodowej i postaw obywatelskich Polaków”, Ministerstwo Edukacji i Nauki, Grant NPRH/F/SP/0048/2024/13 — wykonawczyni; Kierownik: dr hab. Jolanta Kowal, Prof. UR.

Katarzyna Kuras

- „Autokreacja magnata: Józef Aleksander Jabłonowski (1711–1777) i kultura reprezentacji w osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej”, projekt NCN (nr UMO-2025/57/B/HS3/00052).

ks. Andrzej Kwaśniewski

- Kierownik projektu. Tytuł projektu badawczego: „Nowożytnie piśmiennictwo bożogrobców w Polsce” [„The modern writings of the Holy Sepulchres canons in Poland”]. Nr NPRH/DN/SP/0151/2023/12. Kwota: 747.853,80. Czas trwania od 12.02.2024 do 12.02.2029.

Instytucje: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Ogłoszenie wyników konkursu NPRH Dziedzictwo narodowe — konkurs 12 — I rozstrzygnięcie: <https://www.gov.pl/web/nauka/ogloszenie-wynikow-konkursu-nprh-dziedzictwo-narodowe--konkurs-12--i-rozstrzygniecie>; <https://ludzie.nauka.gov.pl/ln/profiles/fvUwh7tsk9D/projects/65ccb0289f91d1148210b5de>.

Agnieszka Laszczak-Słaby

- Tytuł projektu: „Koń jako semiofor w kulturze szlacheckiej Rzeczypospolitej XVIII wieku”. Grant „Miniatura 9” realizowany ze środków finansowych Narodowego Centrum Nauki nr 2025/09/X/HS3/00618, Okres trwania projektu: 2025–2026.
- Tytuł projektu: „Tłumaczenie monografii *Macierzyństwo...*”. Projekt finansowany w ramach programu Ministra Nauki „Doskonała nauka II” ze środków budżetu państwa (nr projektu: MONOG/SP/0046/2024/02), realizowany przy wsparciu organizacji pozarządowej — Fundacji Trzy Trąby. Okres realizacji projektu: 2024–2026.

Jakub Lipski

- Mary Newbould (kierownik), Jakub Lipski (wykonawca): „Popularne klasyki: Powieść brytyjska osiemnastego wieku i kształtowanie kanonu”; (grant NCN Opus — 2025/57/B/HS2/01436, 2026–2030).

Walentyna Łoś

- Kontynuacja pracy: 2022 r. „Kartografia w służbie reform Państwa epoki stanisławowskiej — krytyczne opracowanie *Geograficzno-statystycznego opisanie parafiiów Królestwa Polskiego* oraz map województw koronnych Karola Perthéesa”. Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, moduł Dziedzictwo, nr 11H 18012287. Uczestnictwo w przygotowaniu opracowania monograficznego na temat „Kartografia w służbie reform Państwa epoki stanisławowskiej”.

Iwona Maciejewska

- Kontynuacja projektu Nr 0343/NPRH9/H11/88/2021 „Źródła do dziejów Czapskich w XVIII wieku. Egodokumenty członków rodziny wojewody pomorskiego Piotra Jana (1685–1736) — opracowanie filologiczno-historyczne i edycja”, Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, czas trwania projektu 60 miesięcy: 10.02.2022–9.02.2027.

Bożena Mazurkova

- „*Czytanie Wybickiego*, cz. 1–2”, MNiSW, „Doskonała Nauka II — Wsparcie monografii naukowych”, 2024–2026, Uniwersytet Śląski w Katowicach; kierownik.

Aleksandra Norkowska

- „*Jezuicka kultura przekładu w Pierwszej Rzeczypospolitej*”. Kierownik projektu: prof. dr hab. Mirosława Hanusiewicz-Lavallee, Katolicki Uniwersytet Lubelski. Instytucja finansująca: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Nazwa konkursu: Narodowy Program Rozwoju Humanistyki. Numer umowy: NPRH/DN/SP/507850/2021/11.

Piotr Paluchowski

- Wykonawca w grantcie: „*Książka polska w ogłoszeniach prasowych XVIII wieku*, t. 7: *Prasa prowincjonalna*, cz. 2: Poznań, Lwów, Kraków; cz. 3: *Pruśsy Królewskie*”, (nr NPRH/DN/SP/0006/2023/12) w ramach programu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki realizowanego w Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach: 2024–obecnie.

Magdalena Patro-Kucab

- Wykonawczyni w projekcie realizowanym od 1 marca 2024 r. „*Rola prasy wileńskiej i lwowskiej I połowy XIX wieku w kształtowaniu tożsamości narodowej i postaw obywatelskich Polaków*”. Kierownik projektu: dr hab. prof. UR Jolanta Kowal. Czas realizacji projektu: 2024–2027, Narodowy Program Rozwoju Humanistyki w module „Fundamenty” w kwocie 321 589 zł. NPRH/F/SP/0048/2024/13.

Anna Petlak

- Wykonawca: „*Czytanie Wybickiego*, cz. 1–2” — nr MONOG/SP/0066/2024/02 — MNiSW w ramach konkursu „Doskonała Nauka II” — okres realizacji: 2024–2026 — jednostka: Uniwersytet Śląski w Katowicach — kierownik: prof. dr hab. Bożena Mazurkova — instytucja finansująca: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
- Wykonawca: „*Edycja krytyczna Kroniki Sarmacji europejskiej Aleksandra Gwagnina*” — 11H 20 0209 88 — NPRH w ramach konkursu Dziedzictwa Narodowego — okres realizacji: 2022–2027 — jednostka: Zakład Literatury Dawnej, Edytorstwa i Nauk Pomocniczych UŁ — kierownik: dr hab. prof. UŁ Michał Kuran — instytucja finansująca: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

- Wykonawca: „Edycja krytyczna zbiorów hagiograficzno-patriotycznych od XVII do XX w.” — NPRH/F/SP/0041/2024/13 — „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w ramach modułu „Fundamenty” (edycja 13) — okres realizacji: 2025–2030 — jednostka: Zakład Literatury Dawnej, Edytorstwa i Nauk Pomocniczych, Wydział Filologiczny UŁ — kierownik: dr hab. Małgorzata Mieszek — instytucja finansująca: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Klaudia Socha

- Grant nr NPRH/DN/SP/0006/2023/12 *„Książka polska w ogłoszeniach prasowych XVIII wieku. Źródła, t. 7: Prasa prowincjonalna, cz. 2: Poznań, Łwów, Kraków, cz. 3: Prusy Królewskie”*. 27 V 2024–27 V 2029 pod kierunkiem prof. dr hab. Danuty Hombek wyłoniony w konkursie ogłoszonym przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego i przyjętego do finansowania w ramach programu pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”. Wykonawca.

Frenc Tóth

- ERC EuQu Grant (2019–2026).

Barbara Wolska

- Udział w grantie KUL: „Encyclopedia of Jesuit Translation Culture in Poland-Lithuania, 1564–1820”.

Jacek Wójcicki

- „«Biblioteka Pisarzy Staropolskich», «Biblioteka Pisarzy Polskiego Oświecenia» — kontynuacja serii wydawniczych: edycje tradycyjne, cyfrowe, hipertekstowe”, [NPRH/DN/SP/0145/2024/14] — kier. prof. Tomasz Chachulski, IBL PAN. Zadanie w ramach grantu: Udział w edycji krytycznej dramatu Stanisława Konarskiego wg Pierre Corneille’a *Otto* [1744].

Izabella Zatorska

- Granty: Finansowany z MEiN, grant NPRH 11H 20 0295 88 „Korespondencja między Marie Thérèse Rodet Geoffrin a królem Stanisławem Augustem — edycja krytyczna z tłumaczeniem i w nowej interpretacji” (od 2022 do 2027 r.).

Michał Zwierzykowski

- „Akta sejmikowe województwa łęczyckiego 1696–1793. Druk trzech tomów akt województwa łęczyckiego z lat 1572–1695”, (NPRH/DN/SP/0023/2024/14, na lata 2025–2030), grant zespołowy realizowany na Uniwersytecie Wrocławskim pod kierunkiem prof. Roberta Kołodzieja, wykonawstwo w projekcie.
- Konsultacje kolejnych tomów edycji ksiąg miejskich z terenu Wielkopolski z XVII i XVIII w., w ramach projektu NPRH DN/SN/494829/2021/10 na lata 2022–2027 „Wielkopolskie księgi miejskie w okresie nowożytnym — edycje źródłowe” — wykonawca pomocniczy w projekcie; grant zespołowy pod kierunkiem dr. Roberta Tomczaka, realizowany w PTPN.

Kamila Żukowska

- Kierownik projektu „Staropolskie wyobrażenia przyjaźni wobec europejskich koncepcji: analiza porównawcza” (znaczna część projektu jest poświęcona źródłom oświeceniowego modelu klasycznego i sentymentalnego przyjaźni) — IDUB, Interdyscyplinarny, Uniwersytet Łódzki B2511313000321.07. Od 1.05.2025 do 14.05.2026.

Tematy prac doktorskich pisanych przez Członków i powstających pod opieką Członków Towarzystwa

- *Funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w opinii szlachty wielkopolskiej w latach 1696–1763* (Edyta Welnia, promotor: Michał Zwierzykowski)
- *Illegitimate Children in the 18th Century Lithuania: Socio-demographic Characteristics* (Ugnė Jonaitytė, promotor: Ramunė Šmigelskytė-Stukienė; Praca obroniona 30 września 2025 r.)
- *Konflikt prymasa Michała Radziejowskiego z królem Augustem II Wety-nem w latach 1697–1705 i jego rola w polaryzacji społeczeństwa szlacheckiego* (Rafał Kowalski, promotor: Barbara Krysztopa-Czupryńska)
- *Krytyczna edycja diariusza konfederacji dzikowskiej (1734–1736)* (Michał Tomaszewski, promotor: Michał Zwierzykowski)
- *Motywy choroby i cierpienia w polskim kaznodziejstwie katolickim czasów saskich* (Patrycja Mierzyńska, promotor: Barbara Krysztopa-Czupryńska)
- *Myśl Jana Jakuba Rousseau w polskiej literaturze politycznej drugiej połowy osiemnastego wieku* (Katarzyna Grzymała, promotor: Anna Grześkowiak-Krwawicz)

- *Networking czasu kryzysu: kanclerz wielki litewski Karol Stanisław Radziwiłł i jego sieć klientów w dobie wielkiej wojny północnej (1700–1719)* (Jan Siwoń, promotor: Urszula Kosińska)
- *Obcy z sąsiedztwa: Studium angielsko-szkockich antagonizmów społeczno-kulturowych w latach 1707–1762* (Karolina Cholewa, promotor: Katarzyna Kuras)
- *Ostatnia flotylla. Eskadra kaperska Augusta II Wettina w latach 1700–1701 — organizacja, działalność, tło polityczne* (Krzysztof Kuczyński, promotor: Urszula Kosińska)
- *Relacje ludzi i zwierząt w polskiej powieści oświeceniowej* (Agata Knopik, promotor: Barbara Judkowiak)
- *W kręgu Inności: między tolerancją a uprzedzeniem. Obrazowanie Żydów i Żydówek w literaturze polskiej XVIII i XIX wieku* (Aleksandra Malich, promotor: Danuta Kowalewska)
- *Wybrane utwory dramatyczne Wojciecha Bogusławskiego. Edycja krytyczna ze wstępem* (Agnieszka Kozyra, promotor: Barbara Wolska, przewód ukończony)

SPRAWOZDANIA Z KONFERENCJI

15th European Social Science History Conference
Leiden, 26–29 marca 2025 r.

[Walentyna Łoś]

III Kongres Badaczy Epoki Wazów i Królów Elekcyjnych:
Wazowie i królowie rodacy w relacjach z Europą
(3rd Congress of Researchers of the Vasa Era
and Elective Kings: The Vasas and their fellow kings
in relations with Europe)
Olsztyn, 4–6 września 2025 r.

Organizator: Polskie Towarzystwo Badaczy Wieku Siedemnastego.
Współorganizator: Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział w Olsztynie.

[ks. Andrzej Kwaśniewski]

III Symposium Branicianum:
„Dla każdej rzeczy miejsce naznaczyć należy”.
Franciszek Karpiński — w dwusetną rocznicę śmierci poety
Białystok, 16–18 września 2025 r.

Organizatorem była Pracownia Literatury Oświecenia Instytutu Badań Literackich PAN, Muzeum Podlaskie w Białymstoku, Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku, patronat nad konferencją objęło Polskie Towarzystwo Badań nad Wiekiem Osiemnastym. W konferencji wzięło udział 31 referentów. Obradom towarzyszyła wystawa *Portret człowieka czulego. Franciszek Karpiński — w dwusetną rocznicę śmierci poety* oraz koncert pieśni nabożnych F. Karpińskiego połączony z czytaniem fragmentów *Historii mego wieku i ludzi, z którymi żyłem*. Koncert miał miejsce w historycznej farze białostockiej, miejscu ostatniego spoczynku właścicielki Podlaskiego Wersalu, Izabeli z Poniatowskich Branickiej, która sprowadziła Karpińskiego do tego miasta. W ostatnim dniu konferencji uczestnicy obrad wyjechali do Supraśla i zwiedzali cerkiew, klasztor oraz miejsce dawnej drukarni Bazylianów, w której w roku 1792 opublikowano *Pieśni nabożne* F. Karpińskiego. W obradach uczestniczyli przedstawiciele rodziny poety — w prostej linii potomkowie wnuka po siostrze, który prowadził gospodarstwo poety przez kilkanaście ostatnich lat jego życia. Na konferencję przygotowano 31 referatów, w obradach uczestniczyło ponad trzydziestu przedstawicieli kilkunastu ośrodków naukowych z całej Polski. Omówiono rolę poety w literaturze XVIII i początku XIX wieku, recepcję w XIX i XX wieku, a szczególnie odbiór wśród historyków literatury dwóch ostatnich stuleci, kwestie biograficzne, problemy związane z twórczością poetycką, prozatorską, przekładami z języka francuskiego, próby teoretycznoliterackie i filozoficzne pisarza, jego zaangażowanie polityczne, społeczne i pedagogiczne, recepcję wśród pisarzy XX i XXI wieku, kwestie związków poszczególnych utworów poety z miejscami (*casus* Białegostoku i rezydencji Branickich w powiązaniu z wierszami), jego związków z rodziną Prozorów, poświadczonych znanym obrazem Franciszka Smuglewicza, przedstawiającym wyżej wymienioną rodzinę i wiersz Karpińskiego. Dwa referaty o charakterze muzykologicznym związane były z recepcją muzyczną jego twórczości. Przedmiotem uwagi były też rocznice upamiętniające poetę w stulecie (1925) i dwustulecie jego śmierci (2025) oraz w 1998 roku, kiedy to tuż przed śmiercią Zbigniew Herbert przygotował dłuższą wypowiedź dotyczącą swoich mistrzów, w tym — Franciszka Karpińskiego.

[Tomasz Chachulski]

**IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Władza i polityka
w czasach nowożytnych. Animatorzy sceny politycznej***
Łódź, 13–14 listopada 2025 r.

Organizator: Instytut Historii Uniwersytetu Łódzkiego.

[Dariusz Rolnik]

XXIV międzynarodowa konferencja naukowa
***Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVIII amžiuje. Kūrėjai.
Reformatoriai. Vizioneriai / Wielkie Księstwo Litewskie
w XVIII wieku. Twórcy, Reformatorzy. Wizjonerzy***
Wilno, 4–5 grudnia 2025 r.

4–5 grudnia 2025 r. w Muzeum Narodowym — Pałacu Wielkich Książąt Litewskich w Wilnie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Wielkie Księstwo Litewskie w XVIII wieku. Twórcy. Reformatorzy. Wizjonerzy”, poświęcona 260. rocznicy urodzin Michała Kleofasa Ogińskiego oraz 250. rocznicy urodzin Antoniego Henryka Radziwiłła. Organizatorzy konferencji: Muzeum Narodowe — Pałac Wielkich Książąt Litewskich i Instytut Historii Litwy, partner konferencji Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Wilnie. W konferencji wzięli udział badacze z Litwy i Polski. Wygłoszono 33 referaty.

Konferencji towarzyszyli koncert „Muzyka zrodzona w pałacu. Dedykacja dla M. K. Ogińskiego i A. H. Radziwiłła” (solistka Šviesė Čepiauskaitė, fortepian) oraz dyskusja okrągłego stołu „Tworzący, badający i buntujący się człowiek XVIII wieku: imiona znane i nieodkryte”, w której brali udział prof. dr hab. Irena Bienkowska, prof. dr hab. Adam Massalski, prof. Irena Vaišvilaitė, prof. Valdas Rakutis, dr Asta Vaškelienė i dr Ramunė Šmigelskytė-Stukienė.

Pokłosiem konferencji będzie recenzowana publikacja książkowa.

[Ramunė Šmigelskytė-Stukienė]

Association for Slavic East European Eurasian Studies
57th annual convention

Waszyngton, 23–24 października 2025 r.

[Walentyna Łoś]

Casanova européen: 1725–2025

Paryż, 2–4 kwietnia 2025 r.

Organizator: Faculté des Lettres de Sorbonne Université.

[Stanisław Świtlik]

Casanova in Time 1725–2025

Wenecja, 4–7 czerwca 2025 r.

Organizator: Fondazione Giorgio Cini — Università Ca' Foscari.

[Stanisław Świtlik]

Ceremoniał koronacyjny w Rzeczypospolitej w dobie wolnych elekcji

Warszawa, 19 kwietnia 2024 r.

Organizatorzy: Zamek Królewski w Warszawie (Zbigniew Hundert, Anna Czyż), Zakład Instytut Historii Sztuki UKSW, Zakład Literatury i Kultury Epok Dawnych UW.

Wygłoszone referaty: 1. Agnieszka Januszek Sieradzka, *Koronacje królowych w Polsce doby Jagiellońskiej, Liturgia i spektakl*; 2. Aleksandra Barwicka-Makuła, *Koronacje habsburskich żon Wazów*; 3. Patryk Jadczyk, *Paryskie uroczystości proklamowania Henryka Walezego królem Polski latem 1574 roku oraz ich wpływ na ceremoniał krakowski koronacji królewskich w epoce nowożytnej*; 4. Aleksandra Skrzypietz, *Nie wiem, czy widziałem kiedyś coś wspanialszego. Podwójna koronacja Jana III Sobieskiego i jego małżonki*; 5. Krzysztof Wiśniewski (czytany przez zastępcę, Zbigniewa Hunderta), *Pierwsza warszawska koronacja antykróla Stanisława Leszczyńskiego w 1704 roku*; 6. Roman Krzywy, *Oprawa literacka polskich koronacji w XVI wieku*; 7. Grzegorz Trusiński, *Twórcy okolicznościowego Helikonu wobec koronacji Augusta II Sasa*; 8. Maria Czeppe, *Dzień koronacji tak opisuje, jakom widział. Nie szłem do koronacji, ale przy obiedzie ceremonialnym byłem*; 9. Aleksandra Kwaśniewska, *Ingresy parlamentarzystów na koronacje żon Zygmunta III oraz Władysława IV*; 10. Aleksandra Patalas, *Muzyka na koronacji Władysława IV i Jana Kazimierza*; 11. Agnieszka Smółucha Słodkowska, *Żetony koronacyjne królów i królowych polskich*; 12. Przemysław Mrozowski, *Polskie koronacje królewskie w świetle źródeł ikonograficznych*; 13. Anna Straszewska, *Strój koronacyjny Stanisława Augusta Poniatowskiego jako odwołanie do ubiorów dworu cesarskiego w Wiedniu*.

[Maria Czeppe]

Ciało odmieńca w literaturze i sztuce od antyku do XXI wieku
Warszawa, 26–27 maja 2025 r.

Organizator: Uniwersytet Warszawski.

[Stanisław Świtlik]

***Co-habiter le monde méditerranéen. Diplomatie politique,
économique et culturelle entre Chrétiens et Musulmans
(XVe–XIXe siècles)***

Nantes, 18 marca 2025 r.

Colloque international intitulé *Co-habiter le monde méditerranéen. Diplomatie politique, économique et culturelle entre Chrétiens et Musulmans (XVe–XIXe siècles)* en collaboration avec l’Institut d’Études Avancées de Nantes et le Centre des Archives Diplomatiques de Nantes.

[Ferenc Tóth]

Dylematy lojalności ziemiaństwa polskiego w okresie zaborów
Dobrzyca, 5–7 września 2024 r.

Dr Maciej Rydel (Wiceprezes Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego) przedstawił prezentację multimedialną *Dwory i pałace prywatne w Polsce kontynuujące tradycje ziemiańskie*; Andrzej Novak-Zempliński (Honorowy Prezes stowarzyszenia Domus Polonorum, właściciel dworu w Tułowicach) mówił o działalności Stowarzyszenia w propagowaniu dworu polskiego jako zjawiska kulturowego, historycznego i architektonicznego; prof. dr hab. Dariusz Nawrot (Uniwersytet Śląski w Katowicach) wygłosił referat na temat szlachty z guberni zachodnich na przełomie XVIII i XIX wieku i jej postawy wobec Rosji; Adam Paczuski (Oddział Terenowy Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Toruniu): *My z Napoleonem? czy przeciw Napoleonowi? Polacy i polskie formacje w armiach koalicji antynapoleońskich*; dr Maria Czepe (Instytut Historii PAN Zakład Polskiego Słownika Biograficznego): *Od obywatelki Rzeczypospolitej do pruskiej poddanej. Z pamiętnika Karoliny z Sapiehów Sołtykowej z 1795 r.*; dr Dawid Madziar (Uniwersytet Śląski w Katowicach): *Dylematy? Książę Antoni Paweł Sułkowski i Napoleon*; prof. dr hab. Wiesław Caban (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach): *Stosunek ziemiaństwa z Ziem Zabrzanych do służby Polaków w carskim korpusie oficerskim*; prof. dr hab. Mariusz Kulik (Instytut Historii PAN): *Dylematy lojalności Polaków służących w armii rosyjskiej — bracia Dowborowie-Muśnicy*; prof. dr hab. Tadeusz Epsztein (Instytut Historii

PAN): *Wrogowie, czy „nasi” — stosunek ziemiaństwa do Rosjan w zaborze rosyjskim w II połowie XIX w.*; prof. dr hab. Roman Jurkowski (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie): *Lojalizm polityczny polskich ziemian kresowych w konfrontacji z realiami życia codziennego na Ziemiach Zabrzanych w latach 1863–1917*; prof. dr hab. Jarosław Kita (Uniwersytet Łódzki): *Ziemiański krąg lojalistów związanych z margrabią Aleksandrem Wielopolskim*; prof. dr hab. Krzysztof Ślusarek (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie): *Polscy ziemianie w administracji krajowej Galicji (do 1848 r.) — rekonesans badawczy*; dr Aldona Cholewianka-Kruszyńska (Muzeum–Zamek w Łańcucie): *Patriotyzm i lojalność wobec zaborców: Sanguszkowie. Radziwiłłowie. Potoccy*; prof. dr hab. Tomasz Kargol (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie): *Dylematy lojalności rodu Sanguszków w epoce rozbiorów*; prof. dr hab. Kazimierz Karolczak (Kraków): *Od spiskowca do ministra. Cztery pokolenia Dzieduszyckich w relacjach z Wiedniem*; prof. dr hab. Waldemar Łazuga (Poznań): *Badeniowie — od ich imienia Galicję nazywano Badenią*; prof. dr hab. Witold Molik (Poznań): *Zwolennicy ugody z rządem pruskim wśród ziemiaństwa w Poznańskim w XIX i na początku XX wieku. Problemy badawcze*; prof. dr hab. Tomasz Łaszkiewicz (Instytut Historii PAN) wygłosił referat poświęcony postaci Romana Komierowskiego, a na zakończenie dr Agnieszka Salamon-Radecka (Muzeum Narodowe w Poznaniu) odczytała referat poświęcony postawom rodziny Hulewiczów. Owocem obrad jest książka: *Wyszła książka z tej sesji: Dylematy lojalności ziemiaństwa polskiego w okresie zaborów*, red. S. Borowiak, [w serii: „Studia i materiały Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy”, t. 12], Dobrzyca 2025.

[Maria Czeppel]

***Dzieje wielkich rodów i (nie)zwykłych ludzi.
Odrawążowie i ich dziedzictwo (The history of great families
and (un)ordinary people. The Odrawąż family and their legacy)***
Szydłowiec, 24–25 października 2025 r.

Organizator: Fundacja „Wczoraj dla jutra”.

[ks. Andrzej Kwaśniewski]

Eighteenth-century Ukraine and Poland in the texts and documents of the epoch: society, culture, art

Kijów, 4–6 grudnia 2025 r.

Trzecia Konferencja Ukraińskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym we współpracy z Polskim Towarzystwem Badań nad Wiekiem Osiemnastym.

[Walentyna Łoś]

Esej w XVIII wieku. Polskie lektury i inspiracje

Warszawa, 27–28 listopada 2025 r.

W dniach 27–28 listopada 2025 r. w Pałacu Staszica w Warszawie odbyła się konferencja organizowana przez Pracownię Literatury Oświecenia IBL PAN. Celem konferencji były refleksja i dyskusja źródłami fascynacji esejem oraz próba zdefiniowania formuły i tematyki gatunku w piśmiennictwie polskim XVIII stulecia. Wygłoszone referaty prezentowały zarówno szerokie spojrzenie na miejsce i rolę gatunku w piśmiennictwie epoki (Małgorzata Krakowiak, *Czy już nadszedł czas na tęsknotę za kłopotliwym esejem?*; Teresa Kostkiewiczowa, *Wypowiedź teoretycznoliteracka jako esej*; Marcin Cieński, *Miejsce eseju w osiemnastowiecznych literaturach narodowych (Francja — Niemcy — Anglia — Polska)*; Magdalena Górską, *Tytuły eseistyczne? Kontekst teoretyczny XVIII-wiecznych inspiracji*; Dorota Sidorowicz, *Czytelnicy Montaigne’a, Bacona, Locke’a i Pope’a na przykładzie zbiorów ossolińskich*), jak i namysł nad jego związkami z innymi gatunkami (Joanna Partyka, *Elementy eseistyczne w dawnych kompendiach wiedzy*; Klara Leszczyńska-Skowron, *Esej na wzór spectatorowy w pierwszym roczniku „Monitora”*; Anna Gajdis, *„Z pewnością chciałam wychować papierową dziewczynę”. Strategie pisarskie niemieckich autorek końca XVIII wieku i ich relacje z wydawcami w kontekście metatekstów*), uwagę badaczy przykuwały konkretne utwory (Barbara Milewska-Ważbińska, *Kiedy wypowiedź staje się esejem... Kilka uwag o treści i formie „De inscriptione regii numismatis (...) oratio” (1764) Stanisława Konarskiego*; Anna Kupiszewska, *„Esej o historii powszechnej”, czyli Jana Potockiego słowa do miłośnika nauk*; Bronisław Tregger, *„Niektóre wyrazy” F. S. Jezierskiego — zbiór esejów i miniesejów (rekonesansy)*; Jacek Głazewski (UW): *„Uwagi” Ignacego Krasickiego: w stronę konwencji eseju*; Tomasz Chachulski, Franciszek Karpiński — *„Dzieciom dla ich rozrywki”*; Martyna Deszczyńska, *„Myśli o pismach polskich...” Adama Kazimierza Czarotoryskiego — wielki esej na początek nowego, XIX stulecia*; Wojciech Kaliszewski, *„Ody napoleońskie” Kajetana Koźmiana, czyli porozbiorowa*

próba odbudowy Polski) oraz twórczość konkretnych pisarzy (Magdalena Bober-Jankowska, *Małe formy prozatorskie Franciszka Salezego Jezierskiego: list — głos — esej*; Magdalena Ślusarska, *Czy Paweł Ksawery Brzostowski pisał eseje?*; Jacek Wójcicki, *Czy proza Franciszka Karpińskiego jest eseistyką?*; Paweł Pluta, *Eseistyczne próby Józefa Maksymiliana Ossolińskiego*). Trwa przygotowanie pokonferencyjnego tomu.

[Klara Leszczyńska-Skowron]

***Hommage à Jean Fabre, un maître des études dix-huitiémistes
entre la France et la Pologne***

Warszawa, 12 stycznia 2026 r.

Instytut Romanistyki, Wydział Neofilologii oraz Ośrodek Studiów Francuskich przy Uniwersytecie Warszawskim zorganizowały sympozjum pamięci prof. Jeana Fabre’a, 12 stycznia 2026 r., z udziałem prof. Michela Delona z Uniwersytetu Paris IV-Sorbonne i wnuczki Profesora, dr Juliette Fabre z Uniwersytetu Nice-Côte d’Azur oraz tłumacza Jego doktoratu o Stanisławie Augustie, Jana Marii Kłoczowskiego, prof. François Rosseta z Lozanny, prof. Anny Grześkowiak-Krwawicz z IBL PAN, dr hab. Agnieszki Jakuboszczak z UAM oraz dra Radosława Szymańskiego i dra Laurenta Tatarenko, dyrektora Ośrodka. W pierwszej części, wspomnieniowo-dokumentacyjnej, przypomniano Jeana Fabre’a jako Ojca i Dziadka, oraz przywołano ceremonię wręczenia mu doktoratu honoris causa na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. W drugiej części uczestnicy panelu skupili się na różnych aspektach działalności naukowej Profesora. Przekład ostatniego tomu jego rozpraw o literaturze francuskiej XVII i XVIII w., wydanych po śmierci ich Mistrza przez Jeana Sgarda i Michela Gilota, ukazał się właśnie, kolektywne dzieło tłumaczy — polskich romanistów.

[Izabella Zatorska]

Hristianstvo v Ukraini: bili plami ta strategii sintezu

Lwów, 11–12 kwietnia 2025 r.

Warsztaty *Hristianstvo v Ukraini: bili plami ta strategii sintezu* zorganizowane w ramach projektu „Ukrainian History: Global Initiative”.

[Walentyńska Łoś]

Koronacja Bolesława Chrobrego — aspekt liturgiczny
(The coronation of Bolesław Chrobry — liturgical aspect)

Kielce, 28 października 2025 r.

Debata historyczna. Wydarzenie zorganizowano w 1000. Rocznicę koronacji Bolesława Chrobrego na pierwszego króla Polski. W dyskusji wzięli udział specjaliści: prof. dr hab. Krzysztof Bracha i dr Paweł Figurski, prowadzenie: ks. Andrzej Kwaśniewski.

[ks. Andrzej Kwaśniewski]

Ludzie dyplomacji w epoce nowożytnej

Katowice, 22 maja 2025 r.

Organizator: Instytut Historii, Uniwersytet Śląski w Katowicach.

[Dariusz Rolnik]

Pałacowe rozmowy o wieku XVIII. Rzeczpospolita prowincji

Kutno, 29–30 września 2025 r.

Organizator: Muzeum Pałac Saski w Kutnie.

[Dariusz Rolnik]

Warszawa od Wazów do Wettynów

Warszawa, 9–10 października 2025 r.

W dniach 9–10 października w Pałacu Tyszkiewiczów pełniącym funkcję Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa poświęcona nowożytnym dziejom stolicy. Organizatorem sesji była redakcja czasopisma „Barok. Historia — Literatura — Sztuka”. Komitet naukowy tworzyli dr hab. Radosław Rusnak (kierownik konferencji) oraz dr Alina Barczyk (sekretarz).

Celem obrad było podjęcie wieloaspektowej refleksji nad historią, kulturą i sztuką Warszawy w XVII i XVIII stuleciu, z tego względu do udziału zostali zaproszeni reprezentanci różnych dyscyplin naukowych (m.in. literaturoznawcy, archeolodzy, historycy i historycy sztuki, a także muzealnicy).

Zaprezentowane zostały następujące referaty:

Jerzy Dygdała (PAN), *Warszawa między Augustem II, Stanisławem Leszczyńskim i Augustem III w gazetach i listach Andrzeja Cichockiego (1732–1736)*; Agnieszka Skrodzka (UKSW), *Dwukrotna elekcja i dwukrotna*

koronacja Stanisława Leszczyńskiego w Warszawie w ikonografii nowożytnej; Bożena Popiołek (UKEN), „Warszawa w nowiny bogata”? Życie stołecznego miasta w korespondencji elit czasów saskich; Alina Barczyk (UŁ, Fundacja SKiA), *Jurydyka Wielopole jako przestrzeń inwestycji królewskich i magnackich*; Magdalena Bis i Wojciech Bis (PAN), *Cum omnibus requisitis. Pałac i park w Młocinach: wygląd i wyposażenie w świetle dotychczasowych źródeł*; Tadeusz Bernatowicz (UŁ, Fundacja SKiA), *Ogród Saski. Ulotna przestrzeń władzy królewskiej*; Jarosław Zawadzki (AGAD), *Nowe materiały źródłowe do historii sztuki warszawskiej w czasach Wazów i Wettynów*; Przemysław Wątroba (BUW), „*Exercises et mouvements militaires...*” — wydawnictwa propagandowe kampanii w Czerniakowie w 1732 r.; Paweł Fijałkowski (ŻIH), *Niechciani lecz niezbędni. Żydzi w Warszawie XVII–XVIII w.*; Joanna Krauze-Karpińska (PAN), *Drukowano w Warszawie*; Hubert Kowalski (UW), *Wazowskie dziedzictwo kulturowe. Villa Regia i jej oddziaływanie*; Radosław Rusnak (UW), „*Gościniec abo Krótkie opisanie Warszawy*” Adama Jarzębskiego w pięćdziesięciolecie edycji krytycznej poematu; Mirosław Nagielski (UW), *Początki działalności polityczno-wojskowej Stanisława Herakliusza Lubomirskiego w schyłkowym okresie panowania Jana Kazimierza i Michała Korybuta Wiśniowieckiego*; Izabela Podlaska-Konkel (UW, WSA), *Horoskop dla Zamku Ujazdowskiego w Warszawie — nieznanie zamówienie Stanisława Herakliusza Lubomirskiego*; Renata Sulewska (UW), *Egzekwie i uroczystości pogrzebowe Wiśniowieckich w Warszawie*; Maciej Pieczyński (PAN), „*Od jatki, widzę, swe zaczynasz wiersze*”. *Pojedynek Adama Tarły z Kazimierzem Poniatowskim i jego literackie reperkusje*; Paweł Wespiński (MW), *Miasto z rzadka kartowane. O ogólnych planach Warszawy sporządzonych od czasów Wazów do Wettynów*; Krzysztof Zwierz (MW), *Migracyjny obraz Starej Warszawy w dobie Wazów i „królów rodaków”*; Katarzyna Schatt-Babińska (Fundacja SKiA), *Dziedzictwo a odbudowa, ochrona i rozwój. Przypadek Warszawy*; Barbara Milewska-Ważbińska (UW), *Z badań nad warszawskimi inskrypcjami łacińskimi z XVII wieku*; Franciszek Jóźwicki (UKSW), *Recepcja Bizancjum w dawnej Polsce*; Beata Gaj (UKSW), *Ormianie, łacina i Warszawa*.

[Alina Barczyk]

Wieluń w czasach Wettynów **Wieluń, 15 listopada 2025 r.**

Organizator: Muzeum Ziemi Wieluńskiej.

[Dariusz Rolnik]

KONFERENCJE — ZAPOWIEDZI

V Kongres Badaczy Osiemnastego Wieku
Warszawa, 15–17 września 2027 r.

[Izabella Zatorska]

15th Annual REFORC Conference
Wrocław, 19–21 maja 2026 r.

[Walentyna Łoś]

ASEEES 58th annual convention
Waszyngton, 16–17 października 2026 r.

[Walentyna Łoś]

Józef Maksymilian Ossoliński — człowiek, pisarz, kolekcjoner
Wrocław, 6 listopada 2026 r.

Międzynarodowa konferencja naukowa *Józef Maksymilian Ossoliński — człowiek, pisarz, kolekcjoner*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 5–6 listopada 2026 r.

Konferencja jest częścią kulturalno-naukowo-ekspozycyjnych przedsięwzięć organizowanych w Ossolineum w ramach ustanowionego przez Sejm RP roku 2026 jako Roku Józefa Maksymiliana Ossolińskiego. Współorganizatorami konferencji są Uniwersytet Wiedeński i Uniwersytet Wrocławski.

Celem konferencji jest spojrzenie na Józefa Maksymiliana Ossolińskiego przez pryzmat jego biografii, aktywności społeczno-kulturalnej, działalności literackiej, przekładowej, naukowej oraz jego pasji kolekcjonerskiej. W problematykę konferencji włączone zostaną także starania hrabiego zmierzające do utworzenia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich i jego funkcjonowanie do śmierci fundatora. Osobnym wątkiem refleksji będzie recepcja naukowej i literackiej aktywności Ossolińskiego. Z tego powodu przedmiotem dyskusji staną się następujące obszary zagadnień odnoszące się do Józefa Maksymiliana Ossolińskiego: biografia (epizody, relacje rodzinne, miejsca zamieszkania); twórczość literacka (gatunki, tematy, intertekstualność, manuskrypty,

proces twórczy, archiwum); twórczość przekładowa (literatura, filozofia, historia); twórczość naukowa (zakres problemowy, forma wypowiedzi, metodologia); życie naukowe (relacje z towarzystwami, instytucjami naukowymi epoki); działalność kolekcjonerska (rękopisy, książki, numizmaty); życie społeczne i zaangażowanie polityczne; prefektura Nadwornej Biblioteki Cesarskiej; literackie i plastyczne przedstawienia hrabiego; historia wydań utworów; recepcja twórczości.

[Paweł Pluta]

***Między Barokiem a Oświeceniem:
Wielkie Księstwo Litewskie w XVIII wieku***
Wilno, 3–4 grudnia 2026 r.

Jubileuszowa, 25. międzynarodowa konferencja zrzeszająca badaczy XVIII wieku ma na celu omówienie i ocenę osiągnięć w zakresie badań nad rozwojem państwa i społeczeństwa Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVIII wieku oraz wskazanie tematów i problemów wymagających dalszych dociekań. Określając ramy chronologiczne i tematyczne konferencji epokami Baroku i Oświecenia, zapraszamy do spojrzenia na rozwój Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVIII wieku przez pryzmat recepcji i ciągłości zjawisk i procesów charakterystycznych dla tych epok oraz do przedstawienia najnowszych badań w powiązanych ze sobą, ale wyodrębnianych płaszczyznach — politycznej, dyplomatycznej, społecznej, gospodarczej, prawnej, kulturowej, estetycznej, literackiej czy filozoficznej. Oczekujemy zgłoszeń przedstawiających nowe źródła i ich grupy, oferujących nowe spojrzenie na konkretny przypadek, wydarzenie, osobę, otwierających nowe podejścia teoretyczno-metodologiczne lub prezentujących interdyscyplinarne ujęcie historii Wielkiego Księstwa Litewskiego w szerszym kontekście rozwoju Rzeczypospolitej Obojga Narodów i całej Europy w XVIII wieku.

Organizatorzy konferencji: Instytut Historii Litwy i Muzeum Narodowe — Pałac Wielkich Książąt Litewskich.

[Ramunė Šmigelskytė-Stukienė]

(Neo)sarmatyzm w kulturze polskiej po 1989 roku
Toruń, 22–23 września 2026 r.

[Paweł Bohuszewicz]

Polskie rokoko literackie
Ostromecko, 19–21 maja 2026 r.

W dniach 19–21 maja 2026 r. w Ostromecku koło Bydgoszczy odbędzie się konferencja naukowa „Polskie rokoko literackie”, zorganizowana przez Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, przy współudziale Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Instytutu Badań Literackich PAN. Udział w niej wezmą badacze literatury z różnych ośrodków akademickich i naukowych w Polsce. Celem spotkania będzie próba określenia aktualnego stanu wiedzy na temat polskiego — oczywiście w kontekście zagranicznym — rokoka, jego usytuowania wobec innych zjawisk artystycznych, szczególnie w epoce oświecenia, przedyskutowanie i przemyślenie na nowo kluczowych zagadnień tego prądu w perspektywie estetycznej i antropologicznej, także zarysowanie perspektyw badawczych. Planowane jest przygotowanie publikacji pokonferencyjnej.

[Aleksandra Norkowska]

Uzdrowisko jako przestrzeń kultury.
Ciechocinek — historia, idee, dziedzictwo
Ciechocinek, 24–25 września 2026 r.

Organizatorzy: Katedra Historii Literatury Polskiej UMK i Biblioteka Miejska im. Janusza Żernickiego w Ciechocinku.

[Danuta Kowalewska]

Zwierzęta w historii i kulturze epok dawnych (XVI–XIX w.)
Kraków, 15–16 października 2026 r.

Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Zwierzęta w historii i kulturze epok dawnych (XVI–XIX w.)”, organizowana w Krakowie przez Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Instytut Kultury Willa Decjusza w dniach 15–16 października 2026 r.

[Agnieszka Laszczak-Słaby]